

Ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwullu je Yuwana Äni kitabanu

Yuwana gwuru doo'ra de'te ngwoo'ranu ngwükäjäär je ngwudi Yicu 'di na rom (12). Gwullu gitab nggee ngge gendaci Ngwüyäwüd na ngwüji ngwu'ter aar änni ndi Yicu. Nginde gwa'ti ondaja eelle gwe gwudi Yicu ngwube inggidi yiima na enggaci gwanni gwenggaca gwe Yicu ngwüjü. Giyee yinggidu ndi ari Yicu gwä'tüdi 'didanu diji dümnä 'dogo, ngwube ru 'to Ngwaalu.

Gitab nggee gädäälü enggaci gwe ndi ari Yicu gwuru Ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu gwükäjing je gididlä, na ndi ari yi'rany yüngün yadi ani mi'rini nono gwanni gwati äbri keng gwudi ngwüji gididlä na ndi ari nginde gwuru gwanni Gwubrutar yelenya ila gwüngün gwanni gwondaja gwe ngwijir kitabanu ganni gu'rin. (13-17), Yuwana gwututa yi'ral yi'ra yani änni gwudi Yicu gwani ngwo'ra ngwüngün na ngwuja'ri ngwüngün ngwanni ngwor'temaja ngwe ngindeng je gidigera dannu dima aar gu määtä. Ndi mi'ra gwudi gitab, gwondaja gwani awa lübidälü Yicu gwe aar pä kü'rälä na awa gwuma 'di'ra giyi'ranyanu ngwü'täcä ngwo'ralu ngwüngün yaji yonyadanu.

Yajang yidi ngwuja'ri

1. Gwanni Gwubrutaar yelenya gwuru ngwuja'ri gwudi gwur'taling (1.1–18)
2. Yuwana Almamadan na ngwoo'ra ngwudi Yicu gwerre gwerre (1.19–51)
3. Yirru yidi Yicu ngwüjänü (2.1–12.50)
4. Yomon gwodan Üräjälim na gito gito Üräjälim (13.1–19.42)
5. 'Dī'ri na 'tädinälü gwudi Deleny (20.1–31)
6. A Yicu 'täci ngwo'ralu ngwüngün Jälil (21.1–25)

Kirictu gwuru Ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu

¹ 'Tu'tu gwerre Ngwuja'ri ngwuju, a Ngwuja'ri ngwujaar Ngwaalu ngwe a Ngwuja'ri ru Ngwaalu. ² 'Tu'tu gwerre, nginde gwujaar Ngwaalu ngwe.

³ Yi'ral 'dar yigī'tinä nginde gwe. A yi'ral yere ya'ti ju yigī'tinä, ya'ti gī'tinä nginde gwe.

⁴ 'Dünggüngün midi gwuju. A midi nggwee gwuru buri gwudi ngwüjī. ⁵ Ati buri o'rralu gidirimänü aa'ti be dirim burna ndi lenge.

⁶ A gur ji gani Yuwana gükäjä Ngwaalu. ⁷ Ngwilada ndi ondaci ngwüjü buri gwe, nunnu a ngwüjī 'dar 'dingini aar änni Ngwaalu nginde gwe.

⁸ Nginde gwani Yuwana giligo'ro lüngün, gwä'tüdi gwanni gwuru buri. Nginde gwändädi 'dого ndi ondaji buri ngwe. ⁹ Ndi ari buri gwanni gwuru 'didanu gwadi ila gididlä ngwo'rraci ngwüjälü 'dar.

¹⁰ Ngwuja'ri ngwuju gididlä, ngwuru ngwanni ngwuge'ta ngwe Ngwaalu didläyü, a je 'ti

be ngwüjü ngwudi didlä lingidi. ¹¹ Nginde gwändädi ngwüji ngwüngün, a be ngwüji ngwüngün 'donya. ¹² A be loko lanni gwuma aar gwe änni, lanni lima änni ngwüriny ngwüngün, lima aar je ätäda yelenya aar ru yiji yidi Ngwaalu. ¹³ Ngindenga lä'tüdi yiji yidi Ngwaalu lingini gwe gwudi lingeni, aar 'ti rüdi bupi gwudi diji, aar be ru lingini gwe gwudi Ngwaalu.

Yuwana gwurnidalu Yicu gwe

¹⁴ A ngwuja'ri ngwuma ru diji ngwuma ar le ji 'dengge. A lima engga näjing gwüngün, näji gwudi Giji 'dogo jücü ganni gindi ndi Papa gonyadu gu yimi'ru na 'didanu.

¹⁵ Nginde gwuru gwanni gwurnida gwe Yuwanalu dula gaji ganni giming ge ari, "Nginde gwuru be nggwee gwanni gwaru nyi gwe anni ariny, 'Gwanni nggwo gwindi gwodan, gwupana 'dünggüny ndi ari gwuju gwerre gwerre la'tiny na lingiti.' " ¹⁶ Yimi'ru ye yüngün yanni yonyadu, yima aar nje ye onjaci 'dar, o're aar nje ye onjaci. ¹⁷ Ndi ari Ngwaalu ngwätädi nje yobo yüngün ndi Müjä a be yimi'ru yüngün na 'didanu, aar nje be ätäda ndi Yicu Kirictu. ¹⁸ Diji dere da'ti ju a'tur dänggädi Ngwaalinga a be Giji ru 'dogo ganni giru Ngwaalu, ganni gijica Ngwaalinga ngwuru Papa kimere, giru ganni gima inggidi ngindeng.

*Yuwana gwä'tüdi gwani nginde gwanni
Gwubrutar yelenya*

(Mätä 3.1-12; Murkuj 1.1-8; Luka 3.1-18)

19 Ngwuja'ri ngwuru ngwee ngwudi Yuwana ngwanni ngwondajung je anni ma Ngwüyävüd ngwudi Üräjäliming ükäjä ngwur'dala na Ngwullawi aar otacalu ndi ari nginde gwani yärü.

20 Aa'ti Yuwana nyi'rinä ndi 'täjälü ngwuje 'täcälü tired ngwuje ci, "Äny gwä'tüdi gwanni Gwubrutar yelenya."

21 Aar ci, "A mine nga gwani yärü? Nga gwuru gwani İliyä?"

Ngwuje ci, "Bäri nggwä'tüdi."

Aar ci, "Nga gwuru dijir danni daru de Ngwaalo?"

Ngwari, "Bäri."

22 Gwur'tal 'di aar ci, "Nga gwani yärü? Enggaci nje nga gwani yärü nyii kwoyalu nyii ondaci ngwüjü ngwanni ngwükäji nje. Nga gwuca ligo'ro lunga a gwani yärü?"

23 A Yuwana apa ngwuja'ri ngwanni ngwondaja je dijir didi Ngwaalu dani Ajaya ngwari, "Äny gwuru gwani dulu didi ngwuja'ri ngwudi dijir de'te danni durnidalu dula poor gitäny ngwari,

'Gi'tijär Ngwaalu gay mama ngwüdünälü.' "

24 A Ngwübärriji ngwoko ngwükäjäär je
25 otacalu aar ci, "Nga mine arra ma ang nyinyi ngwüjü manari nga gwä'tüdi gwanni Gwubrutar yelenya nga 'ti rüdi gwani İliyä, nga 'ti rüdi dijir dere didi Ngwaalu?"

26 A je Yuwana ci, "Äny gwadi nyinyi ngwüjü yaw ye 'dogo, a be gwe'te nggwo gidiliganu gwa'ti aang lingidi. 27 Nginde gwuru gwanni

gwadi nyi gwujana gwodan gwupana 'dünggüny äny gwa'ti ädi 'dünggüngün ndi nyi jürbälü nyi gwallada ngwaralu mbüny ngwudi ngwüdän ngwüngün."

²⁸ Yi'ral giyee 'dar yiju ngwaalu ngwani Bidaniya dambal ndi ü'rü yaanu yidi Ordoning ngwaalu ngwanni ngwuju gu Yuwana ndi nyinyi ngwüjü.

Yicu gwuru Girany gidi mü'rini nono gindi Ngwaalu

²⁹ Bigänü nggwoo a Yuwana enggada Yicung ndi ila ngwari, "Änggädär Giranyu gidi Ngwaalu giru be nggone ganni gadi äbrü keng gwudi ngwüjü ngwudi didlä! ³⁰ Gwuru be nggwee gwanni gwaru nyi gwe anni ariny, 'Gwanni nggwo gwindi gwodan gwupana 'dünggüny ndi ari gwuju gwerre gwerre la'tiny na lingiti.' ³¹ Äny gwa'ti nyi lingidi, a be yanni yigäbüciny nyi be ilada ndi nyinyi ngwüjü yaw ye, yiru ndi ari nunnu ngwütädinälü Yijiräyil."

³² A be Yuwana ondaji ngwuja'ri ngwe ngwari, "Äny gwänggädi Ligirimä lidi Ngwaalu lüllü kerala nono amaam ngwaw nono. ³³ Gwa'ti gwaadi nyi lenge a be Ngwaalu ngwanni ngwükäjiny ndi nyi nyinyi ngwüjü yaw ye, ngwuru ngwuciny, 'Gur ganni ga engga a gu Ligirim üllä ngwaw nono, nginde gwuru be gwanni gwadi nyinyi ngwüjü Ligirim le lanni Liju'ru.' ³⁴ Äny gwänggädi ngindeng a nggwon-daja ndi ari Giji nggee giru gidi Ngwaalu."

Ngwoo'ra ngwudi Yicu

³⁵ Bigänü nggwoo, a Yuwananga ji ndi dünälä ngwoo'ra ngwe ngwüngün rom ngenone mana.

³⁶ Anni ma Yuwana enggada Yicung gwändädi nono, ngwari, “Änggädär, Giranyu giru be nggee gidi Ngwaalu!”

³⁷ Anni ma ngwoo'ra ngwüngün rom 'dingini nggu ari no, aar aw Yicung giyora. ³⁸ A Yicu gwurlalu ngwuje engga gwädäär giyora, ngwuje otacalu, “Ngaa liminä ange?”

Aar ci, “Gwani Doorta,* nga ngwati ji ne?”

³⁹ A je Yicu ci, “Ilar ngaa engga.” Lingen lindi be 'di ngwugwurli ngwuru kwo'rongo digera de ngindenga aar ele 'di aar enggada ndi ari nginde gwati ji ne. Aar le jalu gomom nggoo.

⁴⁰ Gur ge'te ngwoo'ranu ngwoo rom ngwudi Yuwana, gani Andrawuj, gwenggen gwudi Jamaan gwanni gwati aar ci Butruj ngindenga liru lani li'dingina Yuwanang anni ondajung. Aar ru lanni lima aw Yicu giyora. ⁴¹ Nginde ngwumbuji gwenggen gwani Jamaan gwerre gwerre ngwube ci, “Nyii lima mbuja ngindeng gwanni Gwubru-taar yelenya (gwani Kirictu).†” ⁴² A nginde ru gwuma apa Jamaaning aar gwe ila ndi Yicu.

A Yicu ombaji ngwube ci, “Nga gwuru gwani Jamaan giji gidi Yuna.” A be nga gwadi ani Japa (gwani ngwur'da).

⁴³ Bigänü nggwoo a Yicu di'rri gwadi ele Jälil. Ngwumbuji guru gani Bilipüj ngwuci, “Gwujaniny.” ⁴⁴ Bilipüj gwati ji kündär gani

* **1:38** 1.38 Ngwuja'ri ngwee Yärmiyängä ngwani Rabbî.

† **1:41** 1.41 Ngwüriny ngwani Kirictu Yigiriyängä aar ani Micaya Yibriyängä, 'dün ngwani gwanni gwubru-taar yelenya.

Bid Jäyidä gündär ganni gati gu Andrawujinga Butruj gwe ji. ⁴⁵ A Bilipüj ele ngwumbuji guru gani Nataniyal ngwuci, “Änyängä limbuju dijü dannu daru de Müjä kitabanu gidi Yobo na dannu daru de ngwüjir ngwudi Ngwaalu giyitabanu yanni yullaar je, Yicu gwudi Najrang giji gidi Yüjib.”

⁴⁶ A Nataniyal ari, “Najra! Giru ange gere gidi Najrang gijaw?”

A Bilipüj ci, “Ila 'dogo ang engga.”

⁴⁷ Anni ma Yicu engga Nataniyaling ndi ila ngwe ari, “Nggwo ngene gwanni gwuru Dijiräyil 'didanu yere ya'ti gu yiru 'tur.”

⁴⁸ A Nataniyal otacalu ngwuci, “Nga gwülingidiny ne?”

A Yicu ci, “Äny gwänggädängä 'tu'tu anaku ja gu na ndi jalu gidimnigoranu, gaji ganni ga'ti ara ge na Bilipüj urnidu.”

⁴⁹ A Nataniyal ari, “Gwani Doorta, nga gwuru Giji gidi Ngwaalu, nga gwuru Deleny didi Yijiräyil.”

⁵⁰ A Yicu ci, “Nga gwämnä 'dünggüny ndi ari nggwuma ang ci nggwänggädängä ndi jalu gidimnigoranu. Ya je engga yanni yipana giyi'ral giyee.” ⁵¹ Ngwo're ngwugendaci ngwuci, “Äny gwadi ang ondaci 'didanu ndi ari, nga gwa enggada gere ga igitini, a gwa enggada yi'rrä yidi Ngwaalu yändi aar üllä Gijü nono gidi Dijü dümnä.”

2

Yicu gwapu yiima Kana Jälil

¹ Biği nggwo, a yi'rinyinä yidi gi'tidi kay ji kündär gani Kana ngwaalu ngwani Jälil. A gu nanni ji gwudi Yicu 'to ² aar gu urnida Yicung je ngwo'ra ngwe ngwüngün 'to aar ilada gi'rinyinä ngenone. ³ Anni ma ngwüji ngwudi yi'rinyinä iyi di'rica 'di ngwumedadi, a nanni gwudi Yicu ci Yicung nu, "Di'rica dima medadi."

⁴ A Yicu ci, "Gwani daw, gaji güny ga'tina indä, a gwarra miny äniiji giyi'ralanu giyee?"

⁵ A nanni gwüngün ci ngwinädä, "Yi'ral yere yanni yadi ara je ye ci, ärrär je."

⁶ Ngenone ngwiti ngwuru yo'rr ngwuju ngwupa ngwupa ngwongranu ngwuru nyärläl (6) ngwati ape yaw yi'dukuranu küü'ri (20) ya küü'ri na 'di (30). Yati ye Ngwüyäwüd gä'rini.

⁷ A Yicu ci ngwinädä, "Onjajar je yaala." Aar je onjajala 'dar ki'rony.

⁸ Ngwuje be ci, "Bälär je be ngaa je ätäädä guru giru gi'ra gidi yi'rinyinä ngwuje ngille." Aar je bäli aar je ätäädä. ⁹ A je gur nggoo giru gi'ra gidi yi'rinyinä ngille, ngwuje mbuji yima gwurli di'rica. Ngwu'ti lingidi ndi ari di'rica ndee dapaar ne, ngwinäd ngwanni ngwapu yaw, ngwulingidi gu. A gur giru gi'ra urindi damal danni dadi agu ¹⁰ ngwuci, "Ngwüjü 'dar ngwati ape di'rica danni dami gwerre gwerre a ngwüji iyi, ma be ari ngwuma rläli, aar je be ätäädä danni diki ngwulem gwodan. A be nga gwümätädi di'ricalu danni damana nga apalu gwodan."

¹¹ Yi'remna yidi yiima yiru giyee yanni yärrä je Yicu gwerre gwerre kündär gani Kana gidi

Jälil, a nginde inggidi yiima yüngün yidi näji a ngwoo'ra ngwüngün änni 'dünggüngün.

¹² Anni ma yi'rinyinä medadi, a Yicu na nanni gwüngün na ngwenggen na ngwoo'ra ngwüngün, aar 'di'ri aar ele Kaprnawum, ngenone, aar gu jalu yomon cong.

A Yicu linynya ngwüjü Kobo

(Mätä 21.12-13; Murkuj 11.15-17; Luka 19.45-46)

¹³ A anni ma yomon ji gito yidi Yi'rinyinä yidi Ngwüyäwüd yidi eny Ligi'ra lidi Dambdani, a Yicu 'di'ri ngwele kündär gani Üräjälim. ¹⁴ Anni mung obani ngwämrä kobo, ngwumbuji ngwüjü ngwati ellang ngwüär aar ellang ngwangala, na amaam ati aar üpiyi 'to ngwü'rinyänü ngwudi gatalu kobo. ¹⁵ Ngwume diruula diru gar ngge linynya ngwüjälü 'dar ngwong ngwanu ngwanni ngwuju ngenone, ngwüär na ngwangal ngwüdigir bartadanu gwudi ngwü'riny gwati ngwüji üpiyanü ngwügwü'rübäji ngwümbürälü.

¹⁶ Ngwuci ngwüjü ngwanni ngwülli amaam, "Tüyär ngwony ngwee a ngwe ele poor! Nga larra ngaa be ädini ngwu'dun ngwudi Papa gwüny ngaa je ruji ngwaalu ngwudi ngwiliny!"

¹⁷ A ngwoo'ra ngwudi Yicu diwayini ndi ari ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwüllinä kitabanu ngwaru, "Eny giligoranu gwani ngwu'dun ngwunga gwati nyi u'diyanu nono ligä."

¹⁸ A be Ngwüyäwüd bupi gi'remna giru yiima 'dünggüngün. Aar otacalu aar ci, "Gi'remna

giro ange giro yiima ganni gadi ang ärrü nyii lenge ndi ari nga gwäti yelenya ndi ärrü yi'ral giyee?"

¹⁹ A je Yicu ci, "Kiyar ngwu'duna ngwee aar ndralu g'idiyängälü, yomon 'tä'r'il 'dogo ngwunje 'di'riyälü mana."

²⁰ A Ngwüyäwüd ci, "Ngwu'dun ngwee ngwüdädäär je ngwüdläyü küü'r'i rom na nyärläl (46) nga be ari ngwa je 'di'riyälü yomon tä'r'il (3) awa?" ²¹ A be ngwu'dun ngwanni ngwäbängädi gu Yicu, lingenö lüngün liru. ²² Anni mung aji aar 'di'riyälü giyi'ranyanu, a gu be ngwoo'ra ngwüngün diwayini ndi ari nginde gwabingana, aar ämni ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwüllinä kitabanu na ngwanni ngwondaja je Yicu.

²³ Gaji ganni gima ge Yicu ji kündär gani Üräjälim Giyi'rinyinä yidi Dambdani, a ngwüji ngwonyadu engga yi'remna yidi yiima yanni yiming je ärrü aar ämni ngwüriiny ngwüngün.

²⁴ A je 'ti be Yicu gätijä ngwäy ndi ari nginde gwülingidi yigor 'dar yidi ngwüji ngwümnä. Nginde gwa'ti ami'ratu nunnu ngwubupi ²⁵ ngwuja'ri ngwudi diji dümnä ngwani nginde, ndi ari nginde gwülingidi yiru ange giyo giligoranu lidi diji dümnä.

3

Yicunga Nikidimuj gwe

¹ A gur ge'te ju giro Dibärriji gani Nikidimuj giro gi'ra ngwelenyanu ngwudi ngwämra ngwudi Ngwüyäwüd. ² Gi'di'ru gomon ge'te dilu de

ngwelaca Yicung 'dunu ngwuci, “Gwani Doorta, änyängä lilingidi ndi ari nga gwuru diji dükäjä Ngwaalu. Yi' remna yidi yiima yanni yata je ärrä, diji dere da'ti dati je ärrä 'dogo manari dükäjä Ngwaalu.”

³ A Yicu ci, “Nggwa ang ondaci 'didanu ndi ari diji dere da'ti da engga yelenya yidi Ngwaalu mung 'ti linginä lingining gwanni gwuyang.”

⁴ A Nikidimüj ci, “Awa a be diji dilinginä gwele 'di ngwupe ngwube o're ngwulingini mana yomonanu rom. Awa mana ngwube o're gilaranu lidi nanni?”

⁵ A Yicu ci, “Äny gwa ang ondaci 'didanu, ndi ari diji dere da'ti da engga yelenya yidi Ngwaalu da'ti linginä yaw ye na Ligir'im le. ⁶ Diji dilinginä gilingeno diru lingeno, a diji dilinginä Giligir'im diru ligir'im. ⁷ 'Aa'ti nga gwallalu ndir ma ang ci ndi ari nga nga 'dar aang lingini lingining gwanni gwuyang.' ⁸ Dirun dati arada kuyala ganni ginding gu. Nga be 'dingini aring gwüngün, nga 'ti be lingidi ndi ari dindi ne na dadi elada ne. Yiru gu 'to no gidiji dilinginä Giligir'im.”

⁹ A Nikidimüj ci, “Awa gu aar gu be ru no?”

¹⁰ A Yicu ci, “Nga gwuru doorta dipa didi Yijiräyil, nga 'ti be lingidi ngwuja'ri ngwee yorto ye ngwaalinga? ¹¹ Äny gwa ang ondaci 'didanu, änyängä lati ondaji ngwuja'ri ngwanni ngwulingidi nje, na nje inggidi ngwanni gwänggädi nje, a be nga nga la'ti ämnä ngwuja'ri ngwäri. ¹² Nga nga lati 'ti ämnä manari lima je ondaci ngwuja'ri ngwe ngwudi didlä ndee a be

awa nga je be 'dingini ngwudi geraldng manari ngwuma ar je ngwe ondaci? ¹³ Diji dere da'ti dändi kerala a be Giji gidi Diji dümnä ru ge'te pu ganni gwüllü kerala.”

¹⁴ A Yicu ari, “Anaku allija gu gwerre Müjä düüngäyü diru laaba kü'rälä poor gütäny, Giji gidi Diji dümnä gadi aar gu alliji 'to no kü'rälä. ¹⁵ Nunnu gwanni gwa änni 'dünggüngün gwa mbuji miding gwudi gwur'taling.”

Änni gwudi Ngwaalu

¹⁶ A Yicu ari, “Ndi ari Ngwaalu ngwämnä ngwüjü ngwudi didlä gwulleney 'di ngwududiyi Gijü güngün ganni giru ge'te pu 'dogo nunnu gwüllä ngwayi ngene nunnu gwanni gwa änni 'dünggüngün, gwa'ti gwa ayi ngwube mbuji miding gwudi gwur'taling. ¹⁷ Ndi ari Ngwaalu ngwa'ti ükäjä Gijü güngün gididlä nunnu ngwape yelenya a ngwüji ayi, ngge be mi'rini nono nunnu ngwape yelenya a ngwüji gilängidini nginde gwe. ¹⁸ Gwanni gwänni 'dünggüngün gwa'ti aar gwe obalu ngwayi, a be gwanni gwa'ti gwa änni 'dünggüngün, gwuru gwanni gwa aar gwe obalu gwa ayi, nunnu gwuma 'ti ännä ngwüriiny ngwudi Giji gidi Ngwaalu ganni giralu ge'te pu 'dogo. ¹⁹ Yeleny yiru giyee yanni yadi obalu ngwüji ngwe, ndi ari buri gwuma ila gididlä, ngwüji ngwuma be ännäni dirimü ngwaalu ngwudi buri ndi ari apepe gwegen gwuki. ²⁰ Gwere gwanni gwati ape gwuki, gwati 'ti ännä buri na ngwati 'ti elella giburalu, a gwa'ti gwila giburalu ndi ari gwa yedeny eny ndi ari apepe gwüngün gwanni gwuki gwa 'tädlü. ²¹ A be

gwanni ngwati eelle 'didanu gwe, gwati ele giburalu nунnu aar engga ndi ari apepe gwanni gwating ape gwäpinä yiima ye yidi Ngwaalu.”

Yicu na Yuwana

²² Anni ma ngwuja'ri ngwee medadi, a Yicunga ngwoo'ra ngwe ngwüngün 'di'ri aar ele ngwaalu ngwani Yäwüdiyä, aar ngwe jalu yomon cong ngwünyinyi ngwüjü yaw ye. ²³ A Yuwana Almamadan ji 'to ndi nyinyi ngwüjü kibüng ngwaalu ngwani Äyinün ngwuju gito ngwaalu ngwani Jälüm ndi ari yaw yiralü ngwaalu ngwoo, ati gu be ngwüji o'rajidalu pid pid ngwuje nyinyi. ²⁴ (Ngwuja'ri ngwe ngwuju gwerre gwerre a be aji aar määtä Yuwanang aar giki korkon.)

²⁵ A ngwoo'ra ngwudi Yuwana ngwoko garnati Diyäwüd de de'te gidimürä didi gä'rini. ²⁶ Ngindenga aar ele ndi Yuwana aar ci, “Gwani doorta gur gidi gomom nggong gija ge dambal Ordon, ganni gondaja ge gimbujiiny ndi nyinyi ngwüjü yaw ye ngwüji 'dar ngwuma o'rada 'dünggüngün.”

²⁷ A je Yuwana ci, “Diji dere da'ti däti gony gere manari gima 'ti Ngwaalu ätädi kerala. ²⁸ Nga nga yigo'ro yalu liru ladi ondaji ndi ari äny gwaru nu, 'Äny gwä'tüdi gwanni Gwubrutar yelenya nyi be ru gwükäjäär nyi mädinijä.' ²⁹ Gaga giru gidi gur ganni gadi agu. Dimaad danni dati jici gur nono ganni gadi agu, gating geraci läni ngwüdünici ngwujayanu manari giming 'dingini gondaju. Jayanu nggwä'di gwüny gwuru gwuma be mbuti gwene. ³⁰ Nginde gwuru gwadi elada gweere nyi be o'ra gwodan.”

³¹ Nginde gwanni gwüllü kerala gwuru gwu-pana giyi'ral 'dar, gwanni gwati ji gidiyängälü gwudi diyäng gwuru gwati ondaji ngwuja'ri ngwudi diyängälü. Gwanni gwüllü kerala, gwu-pana giyi'ral 'dar anaku raar gu. ³² Nginde gwati ondaji ngwuja'ri ngwanni ngwänggädäng je ngwuje 'dingini, a be diji da'ti dere danni dämna ngwuja'ri ngwüngün. ³³ Diji danni dima je änni dima ondaji ndi ari Ngwaalu ngwuru 'didanu. ³⁴ Ndi ari nginde gwanni gwükäjä Ngwaalu, gwondaja ngwuja'ri ngwanni gwükäjä ngwe Ngwaalu. Ndi ari Ngwaalu ngwati ätäda Ligi'rimä lanni lati 'ti ami'ratu.

³⁵ Ngwaalu ngwuru Papa gwämnä Gijü a giming ätäda yi'ralalu 'dar kuyanu güngün. ³⁶ Gwere gwanni gwänni Kiji, gwäti miding gwudi gwur'taling a be gwanni ngwa obe Gijü gora ge, gwa'ti gwengga miding gwudi gwur'taling, ndi ari gwa gu güündä ji gidi Ngwaalu.

4

Daw diru Dijamir

¹ A Ngwübärriji 'dingini ndi ari Yicu gwuma nyinyäni gwuma biledani ngwo'ra ndi Yuwana, ² a be yanni yiru 'didanu, Yicu gwä'tüdi gwünyinyä ngwüjü, a be ngwoo'ra ngwüngün ru ngwünyinyä je. ³ Anni ma gu Yicu lenge, ngwü'di'ri ngwugatani ngwaalinga ngwoo ngwani Yäwüdiyä ngwukwoyalu mana Jälil.

⁴ A Yicu 'di'ri ngwele gay ge gidi Jamrang.

⁵ No ngwele ngwobani ngenone Jamra kündär

gani Jugar giju gito gito gidiyäng danni datädi Yagub gijü güngün gani Yüjib. ⁶ Del diju gu didi yaw yidi iyï danni dilutu Yagub. A Yicu ila gwugakidu dilä ngwele ngwujalu gidelalu. Lingen le lidünälä.

⁷ Anni ma daw 'de'te diru Dijamir elada ndi angi'ri, a Yicu ci, "A gwuny gätijä yaw nje iye?" ⁸ (Kaji nggoo, ngwoo'ra ngwüngün ngwuma 'di'ri aar ele ndi minä ngwony ngwudi eny kündär nggoo.)

⁹ A daw ndoo diru Dijamir ci Yicung nu, "Nga gwuru Diyäwüd nyi be ru Dijamir, awa nga be ätäda yaw yidi iyï?" (Ndi ari Ngwüyäwüd ngwati aar 'ti apajidu Ngwujamir ngwe.)

¹⁰ A Yicu ci, "Adinari nga gwülingidi angidacing gwudi Ngwaalu nga lenge ndi ari yärü gwuru nggwee gwucanga ätädiny nyi iyï, gwadi ang otacalu gwadi ang ätä yaw yanni yimidu."

¹¹ A be daw ci, "Gwani doorta, nga gwa'ti äti gony gada ge aga yaw a del dolanu. Nga gwadi apa yaw ne giyee yimidu? ¹² Nga gwupana gidigüürnä däri dani Yagub gwanni gwülütiji nje delo ndee nggu iyï a gu yiji yüngün iyï 'to a gu ngwüra iyï na yoo'ra yüngüne?"

¹³ A Yicu ci. "Diji danni dadi iyï yaw giyee yara ye da ngwäädä eny mana, ¹⁴ a be dere danni dadi iyï yaw yanni yinje ätäda, da'ti ba be da ngwäädä eny bupud. 'Didanu da gu manni ngwäy ngwudi yaw yanni yinje ätäda obalu yirälü 'dünggüngün aar ru midi gwudi gwur'taling."

15 A daw ci, “Gwani doorta, ätäđiny yaw giyee nunnu aa'ti ba be ngwäädä ngwuny eny ndi o're'ta ngene ndi angi'ri yaw.”

16 A Yicu ci, “İndi, ang urnida duru dunga nga de ila ngene.”

17 A daw gwä'räcänü ngwuci, “Nggwa'ti äti duru.”

A Yicu ci, “Yijaw yunga yäti ngwäyänü anni aranga nggwa'ti äti duru. 18 Ndi ari gwerre a gwäti ngwuru 'tudini (5) na danni nda de gwenene, dur dunga dä'tüdi. Yunga yanni yara ye yäti ngwäyänü.”

19 A daw ci, “Gwani doorta, nggwänggädängä nono a gwuru dijir. 20 Ngwügüürnä ngwäri ngwäpija Ngwaalinga yobo ngene ken nggee ngaa be ari liru Ngwüyäwüd ngwaalu ngwere ngwa'ti ngwa gu ngwüji äpiji Ngwaalinga yobo aar be ru ngwe'te pu 'dogo ngwani Üräjälim.”

21 A Yicu ci, “Ämnäciny gwani daw ndi ari gaji nggo gindi ganni ga'ti ga aar ge äpiji Papang yobo ken nggee na Üräjälim. 22 Nga nga liru Ngwujamir lati äpiji Ngwaalinga yobo ngwa'ti aang lingidi yorto ye ngwaalinga. A be änyängä ngwati nje äpiji yobo ngwanni ngwulingidi nje, ndi ari gilang gwadi ila Ngwüyäwüd. 23 A be gaji nggo gindi a nggo gima ila gwenene, ndi ari lanni lati äpiji Ngwaalinga yobo 'di'didanu, la äpiji Papang yobo giligi'rim na 'didanu, ndi ari liru yigor yanni yibupa je Ngwaalu. 24 Ngwaalu ngwuru ligi'rim a lanni lati äpiji Ngwaalinga yobo, aar je äpiji giligi'rim na 'didanu.”

25 A daw ci, “Nggwülingidī ndi ari gwanni Gwubrutar yelenya (gwani Kirictu) gwadi ila, mung ila gwunje be enggaci ngwuja'ralu 'dar.”

26 A be Yicu ari, “Äny gwuru nggwee gwani nginde gwondacanga gwenene!”

27 Kaji nggoo no, a ngwoo'ra ngwüngün o'ra a je le ngwaalu elalu anni ma aar mbuji aar ji ndi ondaji daw de. Aa'ti be dijī dere 'denggenanu otacalu ngwuci, “Giru ange gīmining gidaw?” na “Darra ma de abingi?”

28 A daw 'dī'rī ngwugatani dukulalu ngwukwoyalu kündär gwondaca ngwüjü ngwuje ci, 29 “Ilar aang engga dijü denggaciny yi'ralalu yüny 'dar yanni yārri nje! Aa'ti gwa ru gwanni Gwubrutar yelenya?” 30 A ngwüjī ngwudi gündär 'tüdä aar gu ilada 'dünggüngün.

31 A gaji ge nggoo, a ngwoo'ra ngwüngün ji ndi päcälü nunnu ngweny. Aar ci, “Gwani doorta, itī gwooko.”

32 A je be Yicu ci nu, “Nggwätī ngwony ngwüny ngwudi eny ngwa'ti ngwe lingidī yorto ye ngwaalinga.”

33 Aa'ti ngwoo'ra ngwüngün otajidalu aar ari, “Gwuma tani dijī dimine äpījä ngwony ngwere ngwudi enye?”

34 A Yicu ari, “Eny gwüny gwani ärrī buping gwudi Ngwaalu ngwuru Papa gwanni gwükājiny, nyi medaji yiiru yüngün. 35 Ngaa lati 'ti aru, ‘Giruny ga jalu ngwüüwäyü kwo'rongo ga aar be une?’ A be äny gwada je ci gätär manni ngwäyälü ngwalu aang ombaji ngwuruny! Ndi ari yona yima ojeme gaji gidi uni

gegen gima ila. ³⁶ A gwenene däänü didi uni dadi gwalli gu'ru güngün ngwuni yona gwani midi gwudi gwur'taling. Nunnu gwanni gwükwüdi na gwanni gwunu aar jayanu 'dün. ³⁷ Yäti ngwäyänü yanni yaru nu, 'Gwe'te gwati kwoy a gwe'te gwati uni.' ³⁸ Äny gwükäjä je ndi aang uni yona ya'ta gu iyü dirbä dere, ngwüji ngwoko ngwiyü gu dirbä ngaa je be uni yidi dirbä degen."

³⁹ Lonyadu lidi Jamirang kündär nggoo aar änni 'dünggüngün gwani ngwuja'ri ngwudi daw ndoo ngwaru, "Denggaciny yi'ralalu yüny 'dar yanni yärrü nje." ⁴⁰ No anni ma ngwüji ngwudi Jamirang elaci, aar päcälü ndi ari aar le jalu, aar le jalu yomon rom genoo. ⁴¹ A gwani ngwuja'ri ngwüngün, a ngwüji ngwonyadana änni 'dünggüngün.

⁴² Aar ci dayu, "Änyängä gwenene la'ti ba be ännä nunnu gwani ngwuja'ri ngwunga 'dogo, änyängä gwenene lima 'dingini yigo'ro ye yäri a nyängä lilingidi ndi ari gur nggee, 'didanu nginde gwuru gwanni gwuru Gilang gwudi ngwüji ngwudi didlä."

Yicu gwu'riya gijü nono gidi gur giru deleny

⁴³ Anni ma yomon ele aar ru rom (2) a Yicu 'di'ri ngwele Jälil. ⁴⁴ (Yicu gwaru gwerre nu dijir didi Ngwaalu dati 'ti ngwüji näjä ngwuja'ri ken güngün.) ⁴⁵ Anni ma Yicu obana Jälil, a Ngwüjälil ape aar gwä'ri. Anaku änggädär gu yi'ral 'dar yanni yärrüng je Üräjälim kaji ganni giju ge Yi'rinyinä yidi Dambdani. Ndi ari ngindenga liju gu 'to Giyi'rinyinä giyoo.

⁴⁶ A Yicu obani Kana Jälil mana, ngwaalu ngwanni ngwügwürling gu yaw aar ru di'rica. A ngwaalu ngwani Kaprnawum, giji gidi dinäd didi deleny gümä gu. ⁴⁷ Anni mung 'dingini ndi ari Yicu gwändi Yäwüdiyä gwuma ila Jälil, ngwü'di'ri ngwelaci ngwuci nu aar gwe ülli Kaprnawum nunnu ngwu'riya gijü nono güngün ndi ari gümä gani yi'rany.

⁴⁸ A be Yicu ci, “Nga nga lati 'ti ämnä ngwuja'ri ma aang 'ti änggädi yi'remna yidi yiima na allalu ndir.”

⁴⁹ A deleny ci, “Gwani doorta, üllädä gwänü nda giji güny ayi!”

⁵⁰ A Yicu ci nu, “İndi, giji gunga ga midi.”

A gur ämnäci Yicung ngwuja'ri ngwüngün ngwü'di'ri ngwele. ⁵¹ Anni mung ji ndi ülli aar mbudi ngwinäd ngwe ngwüngün kay aar ondaci aar ci giji gima midi. ⁵² Anni mung utalu gaji ge ganni gu'rung ge nono, aar ci, “Gu'ru nono lungge gaji ge ge'te pu gilingen ligwurlu.”

⁵³ A gu mbumbu lenge ndi ari gaji giru ganni gima ge Yicu ci ndi ari, “Giji gunga ga midi.” No nginde na ngwüji ngwüngün gidrü 'dar aar gwe änni.

⁵⁴ Yiima yiru mana yomon rom (2) yanni yärrä je Yicu anni mung gatana Yäwüdiyäng ngwo'ra Jälil.

5

Ape yiima kibüng

¹ Anni ma ngwuja'ri medadi ngwee, a Yicu 'di'ri ngwallu kündär gani Üräjälim giyi'rinyinä

yidi Ngwüyāwüd. ² Ngenone Üräjälim gito gito gılāngir lati gu ngwangala 'tü, gibüng giju gani Bidajida Yibriyängä gü'ridi yurdalu 'tudini. ³ Ngwüji ngwundru gu ngwonyadu ngwümä, ngwoko ngwürimü ngwäy na ngwoko ngwuru ngwumjo na ngwoko ngwuru ngwurga. Ngwati jalu aar dünici yaw nunnu aar je lagajanu.*

⁵ Ngenone gur ge'te giju gu ganni gümä 'di ngwäti ngwüdläyü 'di tä'rıl na 'dübä (38). ⁶ Anni ma Yicu engga gindralu ngenone, ngwulenge ndi ari gümä ngwüdläyü ngwolanu ngwotacalu ngwuci, “Nga gwüminü ndi u'ri nono?”

⁷ A gur ci Yicung, “Gwani doorta, äny gwa'ti äti dijälü dere dannı dadiny dege'daji nunnu nyi ülli giyaanu, manari yaw yima lagananu ati aar nyi ngwüji dalmacani aar nyi gatanalu, aar ülli giyaanu gwerre gwerre.”

⁸ A Yicu ci, “'Di'rü ang apani gılälälü gunga ang ele.” ⁹ No a gur u'ri nono ngwü'di'rälü ngwape gılälälü güngün ngwele. Gomon ganni gäpädi ge Yicu yiima, gomon giru ganni giru Kwo'ra tä'rıl.

¹⁰ No a ngweleny ngwudi Ngwüyāwüd ci guru nggoo gäpädäär yiima, “Gomon gidi gweneneng giru ganni giru Kwo'ra tä'rıl, yiru drü ndi ape gılälä gunga!”

¹¹ A je gur ci, “Gwanni gwäpädiny yiima gwuru gwuciny, “'Di'rälü ang apani gılälälü gunga ang ele.’ ”

* **5:3** 5.3 Yitab yoko yati ari, Gomon ge'te gi'rr gidi (Ngwaalu) gati üllä ngwulagaji yaanu ma be ari ngwüji ngwuma engga yaw ma aar lagananu, aar be doglati ndi ülli a be diji dannı dadi madinani gwerre gwerre, ngwu'ri dümdı nono düngün

12 Aar otacalu aar ci, “Yärü gwuru gwanni gwucanga apa gilälälü gunga ang ele?”

13 A be gur ganni gäpädi Yicu yiima, ga'ti lingidi ndi ari yärü gwuru gwanni gwäpädi yiima, ndi ari Yicu gwuma ari mi'rony ngwüjänü ngwonyadu ngwuju ngwele. 14 Kaji gi'ter a Yicu mbuji guru nggoo gäpäding yiima kobanu, ngwuci, “Nga nggwo gwuma u'ri nono, aa'ti ba be a gwa ärrü yi'ral yanni yiki, yaa a gwa o're ya je mbuji yanni yikana.” 15 A gur 'di'ri ngwele ngwondaci Ngwüyäwüd ndi ari Yicu gwuru gwanni gwäpädi yiima.

Papa na Giji

16 No nunnu Yicu gwärrü yi'ral giyee gomon ganni giru Kwo'ra tä'räl, a Ngwüyäwüd 'di'ri aar übinälü.

17 A je Yicu ci, “Papa gwüny nggwona gwapu yiiru gweneno na äny 'to nggwo gwapu yiiru.”

18 Yiru giyee yanni yigäbici Ngwüyäwüd aar minäni ndi 'rinye. Gwati aar minü ndi 'rinye 'dogo nunnu gwuma kiyi gomonanu giru Kwo'ra tä'räl, aar be ru ndi ari gwaru Ngwaalu ngwuru Papa gwüngün ngwübidiyi ligo'ranu lüngün Ngwaalu ngwe.

19 A je Yicu ci, “Äny gwenggaca je ngwuja'ri ngwanni ngwäti ngwäyanü, ndi ari Giji gati 'ti apu yiiralu yere giligor lüngün, nginde gati ape yiiru yanni yänggäding je ndi Papa gwüngün yärrüng je, a je be Giji ärrü 'to. 20 Ndi ari Papa gwämnä Gijü ngwenggaci yi'ral 'dar yanni yating je ärrü. Nginde yäy genggacung yi'ral yanni yipana giyi'ral giyee ya je enggada yaji

ya je allijalu ndir. ²¹ Ndi ari anaku ati gu Papa 'di'riyi ngwüjälü ngwayu ngwuje midiyi, yiru gu 'to Kiji güngün. Giji ga midiyi ngwüjü 'to ngwanni ngwüjäding je ndi midiyi. ²² A mana ya'ti ani Papa gwuru gwanni gwadi obalu diji de a be nginde gwuma ätäda Gijü yelenyalu 'dar ²³ nunnu a Giji näjinä yelenya anaku näjinä gu Papa yelenya. Gwere gwanni gwuma 'ti näjä Gijü, gwa'ti gwa näji Papang, gwanni gwükäjä.”

'Di'ri giyi'ranyanu ndi midi

²⁴ A Yicu ari, “Nggwa je ondaci 'didanu, diji dannu da 'dingini ngwuja'ri ngwüny ngwube änni nginde gwanni gwükäjäiny, gwa mbuji miding gwudi gwur'taling. A nginde gwa'ti ba be gwa aar gwe obalu. Nginde gwuma dambu yi'rany gwuma ele ndi midi. ²⁵ Äny gwondaca je 'didanu ndi ari gaji nggo gindä a nggee gima ila ganni gadi ge ngwüji ngwanni ngwayu 'dingini dula didi Giji gidi Ngwaalu a lanni li'dingina la midi. ²⁶ Ndi ari anaku ati gu Papa midiyi giligo'ro lüngün, nginde gwuma ätäda 'to Gijü midiying giligo'ro lüngün. ²⁷ A giming ätäda yelenya ndi obalu ngwüji ngwe ndi ari giru Giji gidi Diji dümnä.”

²⁸ A je Yicu ci, “Aa'ti nga la dibi ngwuja'ri ngwee, gaji gadi ila ngindenga 'dar ngwumomanu layu la 'dingina dula düngün ²⁹ a la 'tüdä. Lanni lärrä yi'ral yanni yijaw la 'di'rälü la aar je ätäda miding na lanni lärrä yi'ral yanni yiki la 'di'rälü la aar le obalu giyi'rany. ³⁰ Äny gwa'ti gwärri yi'ral yere guy ge güny, yatiny ye obalu 'dogo anaku 'dingini nje gu Ngwaalu na obalu gwüny

gwüdünälü. Ndi ari äny gwa'ti minü ndi jada ligor lüny, nyi be minü ndi jada ngindeng gwanni gwükäjiny.”

Papa gwondaja Giji ge

³¹ A Yicu ari, “Adinari äny gwati ondajaji giligo'ro lüny, ngwuja'ri ngwüny ngwa'ti ngwadi äti ngwäyänü. ³² A be nggwo gwu'ter gwanni gwati ondaji ngwuja'ri ngwani ligo'ro lüny nyi be ari ngwuja'ri ngwüngün ngwäti ngwäyänü.”

³³ A je Yicu ci, “Nga nga lükäjä ngwüjü ndi Yuwana ngwuje ondaja ngwuja'ri ngwanni ngwäti ngwäyänü. ³⁴ Ya'ti ani ndi ari äny gwämnä ondajing gwudi diji dümnä a be äny gwaru gu nunnu ngaa gälängidini. ³⁵ Yuwana anni inding, gwuru nono buri gwanni gwu'du ngwo'rralu, nga lima jayanu buri gwe gwüngün gaji gooko.”

³⁶ Ngwari, “A be ondaji gwani äny gwätiny gwanni gwupana gu'ru ndi ondaji gwudi Yuwana gwani äny. Ndi ari yi'ral yanni yükäcär nje gu Papa ndi ärri, yiru yanni yadi inggidi ndi ari Papa gwuru gwükäjiny. ³⁷ A Papa gwanni gwükäjiny nginde giligo'ro lüngün gwondaja ngwuja'ri ngwani äny. Nga nga gwa'ti aang 'dingina dula düngün gomom gere a'tur ngaa 'ti änggädi ngwäyänü ndi ari gwuru 'taa. ³⁸ Yiru yanni yigäbicä je ngaa la'ti ämnä 'dünggüngün gwanni gwükäjing, ngwuja'ri ngwüngün ngwa'ti giyigoranu yalu a'tur. ³⁹ Ngaa lati ombaji Yitabanu yanni yüllinä nunnu aang mbuji miding gwudi gwur'taling. A be Yitab yanni yüllinä yinggidu ngwuja'ri ngwani äny

⁴⁰ ati a be 'donya ndi ila 'dünggüny nunnu aang mbuji miding gwudi gwur'taling."

⁴¹ Ngwuje ci, "Äny gwa'ti minä ortadang ngwudi ngwüji ⁴² a be äny gwülingidä je. Äny gwülingidä je ndi ari ngaa la'ti äti ämning gwudi Ngwaalu giyigoranu yalu. ⁴³ Äny gwündi ngwüriny ngwe ngwudi Papa gwüny nyii be 'donya, ma be ari diji di'ter dima ila ngwüriny ngwe ngwudi ligo'ro lüngün ngaa be ämnäci. ⁴⁴ Awa ngaa be ämnäci Ngwaalinga manari ngaa lati ortajidi yigo'ro yalu ngaa 'ti be undu ngwäy ngaa määtä ortadang gwanni gwündi Ngwaalu 'dogo?"

⁴⁵ Ngwuje ci, "Aa'ti ngaa lari äny gwuru gwada je ü'ridä ngwuja'ri nono ndi Papa. Diji ndo danni dada je ü'ridä ngwuja'ri nono Ngwaalu. Müjä gwuru gwanni nggwo gwügätädä gu ngwäyänü. ⁴⁶ Adinari ngaa la ämnäcä Müjäng, ngaa laadiny ämnäci. Ndi ari Müjä gwuru gwanni gwullu ngwuja'ri ngwani äny. ⁴⁷ A be anni aa'ti aang ämnä ngwuja'ri ngwanni ngwullung je, a mine awa ngaa je be änni gwanni ngwa je ngwe ci?"

6

Yicu gwiya ngwüju ngwüü'ri tudini

(Mätä 14.13-21; Murkuj 6.30-44; Luka 9.10-17)

¹ Anni ma gaji nggoo ele, a Yicu 'di'ri ngwü'rü yaanu yidi Jäliling (yati aar je ci 'to yaw yidi Täbiriyäng.) ² A ngwüji ngwonyadu gwujani anaku ma aar gu enggada yi'remna yidi yiima yanni yärrüng je ngwüji ngwanni ngwümä.

³ A Yicu 'di'rī aar allu kenala ngwoo'ra ngwe ngwüngün aar jalu ngenone. ⁴ Yomon yidi Yī'rinyinä yidi Dambdani yidi Ngwüyāwüd aar ji gito.

⁵ A Yicu 'di'riyī ngwäy ngwengga ngwüjü ngwonyadu ngwelaca, ngwuci Bilipüjing nu, “Ngwüji ngwee 'dar ngwadi ar je illijä yona ne aar je eny?” ⁶ Gwutalu no nunnu ngwidäji ngindeng. Ndi ari nginde gwülingidi yi'ral giligoranu lüngün nunnu gwadi ärrī ange.

⁷ A Bilipüj ci nu, “Ma ar ni ari a lima illa yona yidi ngwü'riny ngwudi yiiru ngwüwäyü 'dübä, ya'ti ya mbuti nunnu a diji agu ngwügätini ngwulemanu!”

⁸ A doo'ra düngün di'ter ngwoo'ranu, Andrawuj gwenggen gwudi Jamaan gwani Butruj ngwü'di'rī ngwari, ⁹ “Giji ge'te nggo ngene gäti yona 'tudini na ngwuum rom gwani ngwooko. A be ngwa ar je ätäda yärüng ngwee ngwüji ngwee ngwonyadu?”

¹⁰ A je be Yicu ci, “Ge'tar ngwüjü aar jalu.” Ngwaalu ngwo, ngwü'tüdi gu yanya yonyadu. No a ngwüji jalu, ngwur ngwuru ngwüü'rī tudini (5000). ¹¹ A Yicu ape yona ngwuci Ngwaalinga yäy 'tu ngwuje be gegenaci ngwüjü ngwanni ngwujalu ati diji ape anaku mining gu. Ngwo're nggu ärrī ngwuuma mana ngwuje gegenaci.

¹² Anni ma aar eny 'di aar pe, a Yicu ci ngwo'ra ngwüngün, “Utar yonalu ngwuum ngwanu ngwanni ngwuma i'dälü ngwü'rī'tänü. Aa'ti ngwere ngwa geradalu.” ¹³ No anni ma aar je gwä'räji gi'du aar je ape yi'ramanu 'di na rom

ngwudi yon tudini yanni yima aar je eny 'di aar je gwä'rri.

¹⁴ Anni ma ngwüjji enggada yiima yanni yima je Yicu ärrri, aar ari, “Didanu dijir didi Ngwaalu diru ndee dannu dadi ila gïdïdlä.” ¹⁵ A Yicu lenge ndi ari ngindenga liminü gwadi aar ruji deleny degen yiima ye, ngwü'di'rri ngwele ngwukwoyalu gwe'te pu kenala.

Yicu gwïndï giyaala

(Mätä 14.22-33; Murkuj 6.45-52)

¹⁶ Anni ma ngwalu ru digera, a ngwoo'ra ngwudi Yicu 'di'rri aar ülli giyaw ¹⁷ aar äni gibälükänü aar ü'rü yaanu aar elada Kapr nawum. Gaji nggoo a ngwaalu ru dilu, a je 'tina Yicu bürnädi. ¹⁸ A dirun 'di'rä a dudu ji diki giyaanu ngwulagaji yaanu. ¹⁹ Anni ma ngwoo'ra ngwudi Yicu ruyi bälükä 'di ape bränü tä'rïl (3) gwalla bränü tä'rïl na gwü'ränü (3.5), aar enggada Yicung gwïndï giyaala ngwelada bälükä nono a je yedeny eny. ²⁰ A je be Yicu ci nu, “Äny gwuru ara je 'ti yedeny itï.” ²¹ Anni ma aar gatu yigoralu aar änijji gibälükänü no aar mbuji ndi ari lima obani kimämü ngenone ngwaalu ngwanni ngwïndädäär gu.

²² A bigänü nggwoo, anni ma ngwüjji ngwonyadu ngwanni ngwujalu dambal ngenone, aar engga ndi ari bälükä gwuru gwe'te pu 'dogo ngenone a gu 'ti Yicu janu aar be ruyi bälükä jücü. ²³ A be ngwübälükä ila ngwu'ter ngwaalu ngwani Täbiriyä aar dünï ngwaalu ngwanni ngwiya gu Yicu ngwüjju yona anni ma Deleny ci Ngwaalinga yäy 'tu.

Yicu gwuru eny gwudi midi

²⁴ Anni ma ngwüjī lenge ndi ari Yicunga ngwoo'ra ngwe ngwüngün la'ti ngenone, aar 'di'ri aar äni ngwübälükänü aar ele ngwaalu ngwani Kaprnawum ndi mini Yicung.

²⁵ Anni ma aar mbuji dambal ngenone aar ci, “Gwani doorta, nga gwuma ila jadu ngene?”

²⁶ A je Yicu ci, “Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari nga nga la'tiny minä ndi ari nga nga länggädi yi'remna yidi yiima, aar be ru ndi ari ngaa liti yona nga je pe. ²⁷ Aa'ti ngaa lapada yiiru ngwong ngwudi eny ngwanni ngwati 'digi'ri ngaa be apada yiiru ngwong ngwudi eny ngwanni ngwati midiyi miding gwudi gwur'taling gwanni gwadi aar je Giji gidi Dijī dümnä ätädä nginde gwe, gwuma gu Ngwaalu ngwuru Papa m'ra dämi'ra.”

²⁸ Aar be otacalu aar ci, “Änynängä ladi ärrī ange nunnu nyii ärrī bupi gwudi Ngwaalu?”

²⁹ A je Yicu ci, “Yiiru yidi Ngwaalu yiru giyee, ndi änni 'dünggüngün gwanni gwükäjing.”

³⁰ No aar ci, “Yiima yiru ange yanni yadi je ärrī 'di nje engga ara gu ämnäci? Yiru ange yanni yada je ärrī? ³¹ Ngwügüurnä ngwäri ngwiti män poor gitäny a yüllinä kitabanu ndi ari, 'Ngwüllücäär je yona kerala aar je eny.' ”

³² A je Yicu ci, “Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari Müjä gwä'tüdi gwüllücä je yona kerala a be Papa gwüny ru gwanni gwätädä je gwenene yona yanni ru 'didanu yüllü kerala. ³³ Ndi ari eny gwudi Ngwaalu ngwuru ngwani nginde gwanni gwüllü kerala ngwätädä ngwüjü miding.”

³⁴ Aar ci, “Gwani doorta, 'tu'tu gomon gidi gweneng ätädi nje yona giyee.”

³⁵ A Yicu ari, “Äny gwuru eny gwudi midi. Gwanni gwadi ila 'dünggüny gwa'ti gwa ngwamu enyanu na gwanni gwadi ämni 'dünggüny gwa'ti gwa ngwäädä eny a'tur. ³⁶ A be anaku ca je gu nunnu ngaa liminy engga ngaa 'tina be ämnä 'dünggüny. ³⁷ 'Dar lanni lätädaär nje Papa la ila 'dünggüny a gwanni gwila 'dünggüny gwa'ti gwunyi linyi. ³⁸ Ndi ari äny gwüllü kerala gwa'ti üllädi ndi ärrü yiiru yidi ligo'ro lüny nyi be üllädi ndi ärrü yiiru yidi nginde gwanni gwükäjäny. ³⁹ Na bupi gwudi nginde gwanni gwükäjäny gwuru nggwee ndi ari aa'ti gwunyi gäbici gwere gwa dudi gwanni gwuma aar nyi ätädi nje be 'di'riyälü komon nggä'di gidi mi'rä. ⁴⁰ Ndi ari bupi gwudi Papa gwuru ndi ari diji dere danni da ombaji Gijü nggu ämnädi, da mbuji miding gwudi gwur'taling na diny 'di'riyälü komon nggä'di gidi mi'rä.”

⁴¹ A Ngwüyäwüd 'di'ri aar äbingini giyenenanu ndi ari Yicu ondaja ndi ari, “Äny gwuru eny gwanni gwüllü kerala.” ⁴² Aar ari, “Yicu nggwee gwä'tüdi mine giji gidi Yüjib, gwanni gwülingidär gwe papang gwüngün na nanni gwüngüne? Awa gwenene ngwube ari, ‘Ngwüllü kerala?’”

⁴³ A je Yicu ci, “Ngaa 'ti äbinginü giyenenanu yalu! ⁴⁴ Diji dere da'ti da ila 'dünggüny manari Papa gwüny gwanni gwükäjäny gwä'tüdi gwanni gwüktädi 'dünggüny a diny 'di'riyälü komon

nggä'di gidi mi'rä. ⁴⁵ Yullu je ngwüjir ndi ari, 'La je Ngwaalu enggaci ngindenga 'dar.' Diji dere dannu da 'dengenaci Papang ngwulenge 'dünggüngün, dila 'dünggüny. ⁴⁶ Diji dere da'ti dannu dänggädi Ngwaalinga ngwube ru gwe'te pu gwanni gwändi Ngwaalu. Gwuru 'dogo jücü gwanni gwänggädi Ngwaalinga. ⁴⁷ Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari, gwanni gwämnä gwa mbuji miding gwudi gwur'taling. ⁴⁸ Äny gwuru eny gwudi midi. ⁴⁹ Ngwügüürnä ngwalu ngwiti män poor gitäny ngwuma be ayi. ⁵⁰ A be ngene eny nggwo gwanni gwüllü kerala, ma diji eny da'ta be da ayi. ⁵¹ Äny gwuru eny gwanni gwumidu gwanni gwüllü kerala. Manari diji dere dima eny enying nggwee, da midi gwur'tal. Eny nggwe gwani lingeno lüny lanni ladiny ge'te gwani midi ngwudi ngwüji ngwudi didlä."

⁵² A Ngwüyäwüd garnatajidi gwulleny aar ari, "Awa aar nje be ätäda lingeno lüngün aar eny?"

⁵³ A je be Yicu ci, "Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari manari ngaa lima 'ti iti lingeno lidi Giji gidi Diji dümnä, ngaa iyä yinä yüngün, midi gwa'ti 'danggalu. ⁵⁴ Gwere gwanni gwa eny lingeno lüny na ngwiyi yinä yüny, gwa mbuji miding gwudi gwur'taling, a gwunyi 'di'riyälü komon nggä'di gidi mi'rä. ⁵⁵ Ndi ari lingeno lüny liru eny gwanni gwuru 'didanu na yin yüny yiru iyä gwanni gwuru 'didanu. ⁵⁶ Gwere gwanni gwa eny lingeno lüny na ngwiyi yinä yüny gwa matinalü 'dünggüny a nggwa ji 'dünggüngün. ⁵⁷ Anaku ukäjäär nyi gu Papa gwanni gwumidu,

a gwani Papa, äny nggwo gwumidu. No, gwanni gweny gilingeno lüny gwa midu 'to gwani äny. ⁵⁸ Eny gwuru nggwee gwanni gwüllü kerala. Ngwügüürnä ngwalu ngwitü män ngwuma ayi, a be gwanni gweny ndi eny nggwee gwa midu gwur'tal." ⁵⁹ Ngwuja'ri ngwee ngwondaja je Yicu kaji ganni gijung ge ndi enggaci ngwüjü ngwämrä ngwalu gwani Kaprnawum.

Ngwo'ra ngwudi Yicu ngwümimänü

⁶⁰ Anni ma ngwoo'ra ngwonyadu ngwudi Yicu 'dingini nggu ondaji no aar ari, "Ngwuja'ri ngwuru ange ngwee ngwojema gu no yärü gwanni ngwadi je änni?"

⁶¹ Anni ma Yicu lenge ndi ari ngwoo'ra ngwüngün ngwo ndi äbingini giyenenanu, ngwuje otacalu ngwuje ci, "Ngwuja'ri ngwee ngwuma gu obalo? ⁶² Ma be ari ngaa lima engga Gijü gidi Dijü dümnä gima 'di'ri ngwo're ngwaalu ngwanni ngwujung gu gwerre, ngaa la be ärrü ange? ⁶³ Ligü'rim lidi Ngwaalu liru lanni lati apa miding, a be lingeno la'ti äti gony gere. Ngwuja'ri ngwanni ngwondaca je ngwuru ligü'rim aar ru midu. ⁶⁴ Loko gilona 'danggalanu la'ti ämnä Ngwaalu." Ndi ari Yicu gwülingidi gu 'tu'tu gwerre ndi ari yärüngä lanni la'ti ännäci na yärü gwadi gwe gwurlanu. ⁶⁵ Ngwo're ngwari, "Yiru giyee yanni yigäbüciny nga ja be ci dijü dere da'ti da ila 'dünggüny manari Papa gwä'tüdi gwügäbücä."

⁶⁶ 'Tu'tu kaji nggoo, ngwoo'ra ngwüngün ngwonyadu o're aar gatani aar 'ti ba be gwujana.

⁶⁷ A Yicu otaci ngwo'ralu ngwüngün ngwo ngwuru 'dī na rom (12) ngwuje ci, “Ngaa lä'tüdi ladi o're 'to?”

⁶⁸ A Jamaan gwani Butruj ci, “La ang gatani nyii be ele ndi yärü gwani Deleny? Nga gwuru gwäti ngwuja'ri ngwudi midi gwudi gwur'taling.

⁶⁹ Änyängä lämnä na nyii lenge ndi ari nga gwuru gwanni Gwuju'ru gwudi Ngwaalu!”

⁷⁰ A be Yicu ari, “Äny gwä'tüdi gwuta janu liru 'dī na romo (12)? A be gwe'te nggwo 'danggalanu gwuru dijego'rr.” ⁷¹ (Ngingde gwäbingädi ndi Yäwüdä gwanni gwuru giji gidi Jamaan gwani Äjigäriyüti. Ngingde gwuru doo'ra de'te ngwoo'ranu ngwoo ngwuru 'dī na rom gwanni gwuma ji ngwugwurlanu ngingde gwe.)

7

A Yicu ele Yäwüdiyä

¹ A be aji a Yicu 'dī'rī ngwele ngwulandalu Jälil nunnu ngwü'tänü ngwaalu ngwani Yäwüdiyä ndi ari gwüminä Ngwüyäwüd gwadi aar 'rinye.

² A be anni ma Yi'rinyinä yidi Gä'tä yidi Ngwüyäwüd ji gito, ³ a ngwenggen ci nu, “A gwa 'dī'rī ang gatani ngwaalinga ngwee ang ele Yäwüdiyä nunnu a ngwoo'ra ngwunga engga yiima yanni yati je ärri. ⁴ Gwa'ti gwere gwati ape yiiru yu'rimi manari gwüminä a ngwüji enggada ngwulinginni. Anni ati ang ape yiima giyee, enggaca be ngwüjü gididlä ligo'ro lunga.”

⁵ 'Di ngwenggen ngwüngün 'to aar 'ti ämnä 'dünggüngün.

⁶ Yäy gu no a je be Yicu ci, “Gaji gwüny nggona ga'ti indä a be gaji galu giru. ⁷ Ngwüji ngwudi didlä ngwa'ta je ki ngwäy, nje be ke ngwäy nunnu äny gwondaja ndi ari yi'ral yegen yanni yati aar je ärrä ya'ti jaw. ⁸ Ändär nga nga jücü giyi'rinyinä nggwa 'ti gwallu gwenene ndi ari gaji güny ga'tina indä.” ⁹ Anni mung ondaji ngwuja'ri ngwee, ngwube jalu Jälil.

¹⁰ Anni ma ngwenggen di'ri aar allu giyi'rinyinä, ngwü'di'ri gwodan ngwallu 'to ngwu'ti be 'täcä ligo'ralu lüngün ngwube änlü. ¹¹ Ngenone giyi'rinyinä, a ngweleny ngwudi Ngwüyäwüd ji ndi minälü aar gwe otaci ngwüjälü aar ari, “Gur ganna ge nggoo?”

¹² A gwe ngwüji badalu ngwuja'ri ngwonyadu ngwani nginde. A loko ari, “Nginde gwuru diji dijaw.” A ngwoko ari, “Bäri, nginde gwati dudiyi ngwüjü.” ¹³ Aa'ti be diji dere ämnä ndi ondajalu nginde gwe ngwüji ndi ari ngwiti je yedeny ngweleny ngwudi Ngwüyäwüd.

A Yicu enggaci ngwüjü kobo

¹⁴ Anni ma ngwüji arra yi'rinyinä 'di aar übidi yomonanu, a Yicu allu ngwämrä kobo ngwuji ndi enggaci ngwüjü ngwuja'ri. ¹⁵ A Ngwüyäwüd engga a je le ngwaalu elalu, aar abingi aar ari, “Awa ngwube lenge ndi ondaci ngwüjü gwa'ti aar äpädi ngwalu yuuli yidi yobo?”

¹⁶ A je Yicu ci, “Ngwuja'ri gwondaji nje ngwä'tüdi ngwüny, ngwändi 'düngüngün gwanni gwükäjäny. ¹⁷ Gwere gwanni gwüminä ndi ape buping gwudi Ngwaalu, gwa lenge ndi ari ngwuja'ri ngwee ngwüny ngwändi Ngwaalu

gwalla nggwondaja ligor le lüny. ¹⁸ Gwanni gwati ondaji ngwuja'ri ngwudi ligor lüngün, gwati ondi jaji ndi näji ligo'ro lüngün. A be gwanni gwäpijä ngindeng yiiru yidi näji gwanni gwükäjä, gwuru gwanni gwuru 'didanu. Ya'ti gu yere yanni yiru yi'duru. ¹⁹ Müjä gwa'ta je ätädi yobo? A be gwere gwa'ti 'danggalanu gwanni gwümüti yobo. Ngaa larra ngaa be ari ngaa liny 'rineye?"

²⁰ Aar ci Yicung, "Nga gwürlälü ki'ranu, yärü gwuru gwanni gwüminä ndi aar ang 'rineye?"

²¹ A je Yicu ci, "Äny gwapu yiima ye'te pu, ara je be allijalu ndir 'dar. ²² Äny gwadi ari Müjä gwenggaca je ngwuja'ri ngwudi ü'ri'täni. Ngwuja'ri ngwee Müjä ngwä'tüdi gwapu je, (ngwuja'ri ngwudi ngwügüurnä ngwalu gwuru), no ati aa be ü'ridä gijü komon ganni giru Kwo'ra tä'r'il. ²³ Ma be ari ngaa lati ü'ridä gijü komon ganni giru Kwo'ra tä'r'il, nunnu aa'ti ngaa la kiyi yobo yanni yaru ye Müjä, nyi mine kijänü gwedang ndi ari äny gwu'riya dijü lingina ku komon ganni giru Kwo'ra tä'r'il? ²⁴ Gäbicär ngwuja'ri ngwani obalu ngwüjü ngwe engga gwe gwudi ngwäy, übidärälü ngwüjü ngwe gay ge ganni gidünälü."

Yicu gwuru gwanni Gwubrutar yelenya?

²⁵ Yi'ral ye giyoo, a ngwüji ngwudi Üräjälüming ngwoko ondaji aar ari, "Gur nggee gä'tüdi manni ganni giminäär ndi aar 'rineye? ²⁶ Nggo pa gondaju ngwuja'ralu 'dar kibeny aa'ti be diji dere ädinä ndi otacalu. Ngweleny ngwege 'didanu ngwuma ämni ndi ari nginde gwuru

gwanni Gwubrutaar yelenya? ²⁷ A be a lilingidi ndi ari manari gwanni Gwubrutaar yelenya gwuma ila, gwere gwa'ti gwa gu lenge ndi ari gwindi ne gwe. A be gwulingidar ndi ari gwudi neng gwuru.”

²⁸ A je be Yicu ca dula gwujuna ndi enggaci ngwüjü ngwämrä kobo ngwari, “Yäy ngaa lilingidiny ngaa lenge ndi ari any gwindi ne gwe! Any gwa'ti indii ngene giligor lüny, a be gwanni gwükajiny, nginde gwuru gwanni gwuru 'didanu gwa'ti aang lingidi. ²⁹ A be any gwulingidiny ndi ari any gwütüdi 'dünggüngün a nginde gwuru gwükajiny.”

³⁰ Ngwuja'ri ngwee, a Ngwüyäwüd ngwoko mini ndi aar gu matäda, aa'ti be gwere ädinä ndi maätä ndi ari gaji gwüngün ga'tina indii.

³¹ A ngwüji ngwonyadu ämni 'dünggüngün aar ondaji aar ari, “Ma ji manari gwanni Gwubru-taar yelenya gwuma ila, ii gwa ape yi'remna yidi yiima yonyadana kur nggee?”

³² A Ngwübärriji 'dingini ngwuja'ri ngwondaja je ngwüji ngwani Yicu. A be ngwur'dal gwanni ngwuru yi'ra na Ngwübärriji ükäjä ngwangida ngwegen gwudi gobo nunnu aar maätä Yicung.

³³ A je Yicu ci, “A ladi jalu gwooko 'dogo nga je be gatani nyi o're nyi o'raci ngindeng gwanni gwükajiny. ³⁴ Ngaa liny minälü ngaa la'ti liny mbuji ngaa la'ti la burni ndi ila ngwaalu gwanni ngwadi nyi gu ji.”

³⁵ A ngweleny gwudi Ngwüyäwüd otajidalu ndi ari, “Nginde gwaru gwadi ene 'di gwa'ti gwa ar mbuji? Nginde gwadi 'di'ri ngwele giyen

yidi Ngwügürig yanni giyo yibadu gu ngwüjälü ngwege ngwenggaca Ngwügürigo? ³⁶ Yiru ange yarung ye anni arung, 'Ngaa liny minälü ngaa la'ti liny mbuji' na 'Ngaa la'ti la burni ndi ila ngwaalu ngwanni ngwadi nyi gu ji'?"

Gwanni gwiti ngwäädä aar nyi elaca

³⁷ Gomon gidi badi gidi yi'rinyinä, gomon gati aar ge'te ngwujayani, a Yicu 'di'ri ngwüdünälä ngwabingi dula ngwari, "Gwanni gwiti ngwäädä aar nyi elaca ngwüyi. ³⁸ Gwanni gwa ämni 'dünggüny anaku aru gu gitab ndi ari, gwa gu ngwäy ngwudi yaw yanni yimidu irälü." ³⁹ Yicu gwondijaja ngwaalu ngwudi Ligirrim lanni Liju'ru lanni ladi ji ngwüjänü ngwanni ngwa ämni 'dünggüngün. Kaji nggoo, Ligirrim la'ti gu na indä ndi ari gaji nggoo, Yicu gwa'ti gu na näjinä.

⁴⁰ A be anni ma gu ngwüji ngwanni ngwuju ngeno 'dingini ngwuja'ri ngwee, a ngwoko ari nu, "Didanu gur nggee giru dijir."

⁴¹ A ngwoko ari, "Nginde gwuru gwanni Gwubrutaar yelenya."

A be ngwoko utalu aar ari, "Awa a be gwanni Gwubrutaar yelenya 'tüdä Jälil? ⁴² Gitab ga'ti aru nu, gwanni Gwubrutaar yelenya gwadi ila gilängir lidi Däwüd kündär gani Bidilam ganni giju Däwüd gwerre?" ⁴³ No a ngwüji ü'ridinänü ngwuja'ri ngwani Yicu.

A ngweleny ngwudi Ngwüyäwüd 'donya ndi ämnä ndi Yicu

⁴⁴ A ngwoko mini ndi määtä, aa'ti be gwere ädinä ndi allija guy nono.

⁴⁵ Gwodanalu a ngwangida ngwudi gobo ngwanni ngwükäjäär je o'raci ngwur'dala ngwanni ngwuru ngweleny na Ngwübärriji aar je otacalu ndi ari, “Gwuma arra ma aang 'ti mäti ngaa gwe ila?”

⁴⁶ Aar je ondaci ndi ari, “Gwere gwa'ti nyii änggädi a'tur gwondaja nono gur nggee.”

⁴⁷ A güündä ape Ngwübärriji aar je gwä'räcänü, “Gwuma je dudiyi 'to? ⁴⁸ Ngaa länggädi yärüngälü ngwelenyanu ngwuru Ngwübärriji gwämnäcä ngindeng? ⁴⁹ Bäri gwa'ti! A be ngwüji gi'du ngwee 'dar ngwa'ti lüngidi yobo ye yorto ngwaalinga ngwü'täjäär je gu ngwünyü.”

⁵⁰ A be gur gani Nikidimüj giru deleny ngwelenyanu ngwuru Ngwübärriji ganni gelaca Yicung gomon ge'te gwerre. ⁵¹ Ngwü'di'ri ngwutalu ngwuje ci, “Ngwuja'ri ngwudi yobo yege yidi Ngwaalu yati obalu diji de gwerre gwerre da'ti aar otacalu yi'ral ye yanni yärrüng je?”

⁵² Aar ci, “Nga 'to gwuru gwudi Jälilingo? Utalu mama nga lenge ndi ari diji da'ti di'tüdi Jälil.”*

⁵³ [Aar be 'di'ri'ti aar badi a diji o're 'dunu gwüngün.

8

Daw dimätäär je dur de

7:51 7.51 Täjiniyä 1.16 * **7:52** 7.52 Ngwuja'ri ngwee ngwudi Yuwana 7.53—8.11, ngwa'ti giyitabanu yanni yirana yu'rin.

1 A be Yicu 'di'ri ngwele ngwallu Gidotr gidi Ngwüminiti. 2 Anni ma ngwaalu u'ri ngwukwodalu ngwo'ra ngwämrä kobo a ngwüji ngwonyadu o'rada nono, ngwujalu nding je enggaci. 3 A Ngwübärriji na ngwoorta ngwudi yobo apana dayu de'te laru dimätäär ndi mi'ri ngwäyänü aar ila aar dünäjälä gidiliganu ngwüji. 4 Aar ci Yicung, "Gwani Doorta, daw ndee dimätinä ndi mi'ri ngwäyänü. 5 Müjä gwondaja ngwuja'ri kitabanu gidi Yobo gwaru nu, daw dannu diru gu no, aar aci yo'rr ye 'di ngwayi. A be nga gwaraa gweneno?" 6 Ngindenga lutalu no, nunnu aar mbojaji ngwuja'ri nono ngwere ngwanni ngwadi je gäbici aar gu mätädä.

A be Yicu üllänü ngwulli gomom ge gidiyängälü. 7 Anni ma aar ji ndi o're'taci aar otacalu gwur'tal, ngwü'di'rädälä ngwuje ci, "Diji dannu da'ti äti yi'ral nono yere yanni yiki, gäbicär ngwape go'rra gwerre gwerre ngwaw." 8 Ngwo're ngwüllänü ngwulli gomom ge gidiyängälü. 9 Anni ma gu ngwüji 'dingini no, aar 'tü ngwere ngwere ngwanni ngwupana aar 'tü gwerre gwerre 'di aar gatani Yicungalu daw de jücü didünädälä. 10 A Yicu 'di'rädälä ngwotacalu ngwuci, "Gwani daw ngwüji ngwuma ene, gwere gwa'ti gwuma gwe obalo?"

11 A daw ari, "Bäri gwere gwa'ti gwani Doorta."

A be Yicu ci, "A mine äny 'to nggwa'ti gwa gwe obalu. İndi be gwenene aa'ti be ya je ärrü yunga yanni yiki mana.]"

Äny gwuru buri gwudi didlä

12 Anni ma Yicu ondaci ngwüjü mana ngwuje ci, “Äny gwuru buri gwudi didlä, gwanni gwuny gwujani gwa'ti gwele gidirimänü, a be gwäti buri gwudi midi.”

13 A Ngwübärriji iyanu aar ci, “Nga gwenene gwuruca ligo'ro lunga. Ngwuja'ri ngwunga ngwa'ti äti ngwäyänü.” 14 A je Yicu ci, “Minyi na ondaji ngwuja'ri ngwudi ligo'ro lüny, ngwuja'ri ngwüny gwäti ngwäyänü äny gwülingidi ligo'ro lüny ndi ari äny gwindi ne gwe a nggwadi elada ne gwe. A be ngaa la'ti lingidi ndi ari äny gwindi ne gwe a nggwadi elada ne gwe. 15 Ngaa lati obalu ngwuja'ri ngwe ngwüji liru ngwüji ngwümnä. A be äny gwa'ti übidälü diji de ngwuja'ri ngwere. 16 A be manari äny gwuma obalu diji de ngwaalu ngwere, yäti ngwäyänü ndi ari äny gwätüdi gwe'te pu. Änyängä lidünü Papa gwe gwanni gwükäjiny. 17 Yüllinä kitabanu gidi yobo yalu ndi ari ngwuja'ri ngwudi ngwüji rom (2) gwäti ngwäyänü. 18 Äny gwuru gwondaja ngwuja'ri giligo'ro lüny, na Papa gwüny gwanni gwükäjiny gwuru gwanni gwadiny ruci ngwuja'ri ngwüny.”

19 Aar be otacalu aar ci, “Papa gwunga gwanna gwe?”

A je Yicu gwä'räcänü ngwuje ci, “Nga nga la'tiny lingidi ngaa 'ti lingidi Papang gwüny. Adinari nyii lenge, ngaa ladi lenge Papang gwüny 'to.”

20 Yicu gwondaju ngwuja'ri ngwee, gajiganni gijung ge ndi enggaci ngwüjü ngwuja'ri

ngwämrä kobo gito gito ngwaalu ngwanni ngwati aar gu ge'te ngwonyalu ngwudi gatalu. Aa'ti diji dere alliju guy nono nding määtä, ndi ari gaji güngün ga'tina indä.

Yiru ange ya ji ma ämnä Ngwaalu erne

²¹ O're a je Yicu ondaci ngwari, “Äny gwa je gatani nggwele a ngaa liny minä ngaa la ayi giyi'ralanu yalu yanni yiki, ngwaalu ngwanni ngwunyi gu ele, ngaa la'ti la burni ndi gu ila.”

²² A ngwuja'ri ngwee gäbici Ngwüyawüd aar utalu ndi ari, “Gwadi 'rinye ligo'ro lüngüne? Yiru yigäbica ngwube ari, 'Ngwaalu ngwunyi gu ele, ngaa la'ti la burni ndi gu ila'?”

²³ Ngwube o're ngwondaji ngwuje ci, “Ngaa liru lidi diyängälü. Äny gwuru gwudi gerala. Ngaa liru lidi didlä ndee. A be äny gwä'tüdi gwudi didlä ndee. ²⁴ Äny gwondaca je ndi ari ngaa la ayi giyi'ralanu yalu yanni yiki, manari ngaa lima 'ti ämnä ndi ari äny gwuru gwanni gwaru äny gwuru, ngaa la ayi giyi'ralanu yalu yanni yiki.”*

²⁵ Aar otacalu aar ci, “Ngaa gwani yärü?”

A je Yicu ci, “Yiru yanni yondaca je ye 'dar 'tu'tu gwerre. ²⁶ Yäti nje yonyadu yada je ye obalu yigo'ro yalu. A be gwanni gwükäjäny gwuru 'didanu a yanni yi'dingini nje 'dünggüngün, yiru yanni yondaci nje ngwüjü ngwudi didlä.”

* **8:24** 8.24 Yicu gwondaja ngwuja'ri ngwe ngwanni ngwondaca je Ngwaalu Müjäng kitabanu gidi Gwuruj 3.14.

²⁷ Aar 'ti be lĩngĩdĩ ngwuja'ri ngwũngũn ndi ari nginde gwondijaja ndi Papa gwũngũn. ²⁸ No a je Yicu ci, "Ma ji ma ang alliji Gijũ gidi Diji dũmnã kü'rãlã ma aang 'rinye, ngaa la be lenge ndi ari ãny gwuru gwanni gwaru ãny gwuru a ngaa la lenge ndi ari yere ya'ti yati nje ãrri ligo'ro le lũny yanni yati nje ondaji yiru yanni yenggacaar nje Papa. ²⁹ Nginde gwanni gwũkãjiny nggwo gwujiiny gwe, nginde gwa'tiny gatanalu jũcũ, ndi ari yati nje ãrri yomon 'dar yanni yati jadanu."

A Yicu gwã'dã ngwĩnãdãlũ giyinãd

³⁰ Anni ma Yicu ji ndi ondaji ngwuja'ri ngwee a ngwũji ngwonyadu ãnnĩ 'dũnggũngũn. ³¹ Ngwuci Ngwũyãwũd ngwanni ngwuma ãnnĩ 'dũgũngũn, "Manari ngaa lima mãtinãlũ ngwuja'ri ngwee ngwũny, ngaa la ru ngwoo'ra ngwũny ngwanni gwuru 'didanu. ³² Ngaa la lenge ngwuja'ri ngwanni gwuru 'didanu na ngwuja'ri ngwanni gwuru 'didanu, ngwa je gwã'dãlũ giyinãd."

³³ Aar ci, "Ãnyãngã liru yiji yidi Äbrãyim, gomom gere ãnyãngã lã'tũdĩ ngwĩnãd ngwudi diji dere. Awa nga be ari nyii gwã'dãnãlũ?"

³⁴ A je Yicu ci, "Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari gwanni gwati ãrri yi'ral yanni yiki gwuru dĩnãd didi yi'ral yanni yiki." ³⁵ Dĩnãd dati 'ti rũdĩ didi ngwu'dun pupud, a be giji ru gati ru gidi ngwu'dun pupud. ³⁶ No manari Giji gima je gã'dãlũ, ngaa la gã'dãnãlũ 'didanu. ³⁷ ãny gwũlĩngĩdĩ ndi ari ngaa liru yiji yidi Äbrãyim a be ngaa gilo liju mama ndi nyi 'rinye. Ndi

ari ngwuja'ri ngwüny ngwa'ti mbuja ngwaalinga giyigoranu nunnu ara je gu üllänü. ³⁸ Äny gwondaja ngwuja'ri ngwe ngwanni ngwänggädi nje ndi Papa ngaa be ärrü yi'ral yanni yi'dingina je ndi papa gwalu.

³⁹ Aar ari, “Äbräyim gwuru papa gwäri.”

A je Yicu ci, “Adinari a Äbräyim ru papa gwalu, ngaa laadi ärrü yi'ral yidi Äbräyim. ⁴⁰ A be ngaa liminä ndiny 'rinye äny gwuru gwanni gwondaca je ngwuja'ri ngwanni ngwu'dingini nje Ngwaalu ngwanni gwuru 'didanu, yi'ral giyee ya'ti je Äbräyim ärrü. ⁴¹ Ngaa lärrü yi'ral yidi papa gwalu yanni yating je ärrü.”

A Ngwüyäwüd pinä nono aar ari, “Änyängä lä'tüdi yiji yidi yijin yapaar jalu mbüny, änyängä läti Papang gwe'te pu gwuru Ngwaalu.”

⁴² A je Yicu ci, “Adinari a Ngwaalu ru Papa gwalu, ngaa laadi nyi änni, ndi ari äny gwindi Ngwaalu a gwenene äny nggwo ngene. Äny gwa'ti indi ligo'ro le lüny, a be nginde ru gwükäjiny. ⁴³ Ngwuja'ri ngwüny ngwarra ma aar 'ti linginna ngwäyanü 'danggalu? Ndi ari ngaa la'ti burna ndi 'dingini ngwuja'ri ngwüny. ⁴⁴ Ngaa liru yiji yidi papa gwalu gwuru di-jego'rr, yiru yanni yigäbica je ngaa gwuji ndi ärrü yi'ral yidi papa gwalu yanni yati jadanu. Nginde gwuru gwanni gwu'rinyidu 'tu'tu gwerre. Nginde gwa'ti mätnälü ngwuja'ri ngwere ngwanni gwuru 'didanu. Ndi ari yanni yiru 'didanu ya'ti 'dünggüngün. Gwati ü'rü yi'duru, gwati ondaji ngwuja'ri ngwudi drü düngün ndi ari nginde gwuru di'duru, gwuru papa gwudi

ngwu'duru. ⁴⁵ A be nunnu äny gwati ondaji ngwuja'ri ngwanni ngwäti ngwäyänü ngaa 'ti be ämnä 'dünggüny. ⁴⁶ Yärü gwanni gwadiny enggaci yi'ral yere yanni yiki yärrü nje? Ma be ari äny gwati ondaji ngwuja'ri ngwanni ngwäti ngwäyänü ngaa be arra ma aang 'donya ndi änni 'dünggüny? ⁴⁷ Dijü didi Ngwaalu dati 'dingini ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu, a be ngaa lä'tüdü lidi Ngwaalu, no yiru yata je gäbici ngaa 'ti be 'dingina ngwuja'ri.”

⁴⁸ A be Ngwüyäwüd ci, “Ngwuja'ri ngwäri ngwa'ti mene äti ngwäyänü minyii ari nga gwuru Dijamir a gwätinä di'rillä nono?”

⁴⁹ A je Yicu ci, “Äny gwa'ti ätinä di'rillä nono a be äny gwünjä Papang gwüny nyii be ärrälü nyidang. ⁵⁰ Äny gwa'ti minä ndi näji ligo'ro lüny. A be nggwo gwanni gwatiny miniji näji na gwuru gwanni gwati pi yelenya. ⁵¹ 'Didanu nggwa je ci gwanni gwa 'dingini ngwuja'ri ngwüny gwa'ti gwa engga yi'rany gwükü'rüm a'tur.”

⁵² Ngwuja'ri ngwe ngwee, a Ngwüyäwüd ondaji dulala, “Änyängä lima lenge gwenene ndi ari nga gwätinä di'rillä nono. Äbräyim na ngwüjir ngwudi Ngwaalu ngwuma ayi nga be ari gwanni gwa ang 'dengenaci ngwuja'ri ngwunga gwa'ti gwa engga yi'rany gwükü'rüm a'tur. ⁵³ Nga gwupana ndi papa gwäri gwani Äbräyim? Gwanni gwuma ayi, na ngwüjir ngwudi Ngwaalu ngwuma ayi a be nga gwucu ligo'ro lunga yärü?”

⁵⁴ A je Yicu ci, “Manari äny gwati näji ligo'ro lüny, näji gwüny gwa 'tur. A be Papa gwüny

gwuru gwanni gwara gwe gwuru Ngwaalu ngwalu, gwuru gwanni gwatiny näji. ⁵⁵ Gwa'ti aang lingidi a be äny gwuru gwülingidi. Manari äny gwuma je ci gwatiny lingidi, nggwa ru di'duru nono ngang je. A be gwülingidiny äny gwu'dengenaciny ngwuja'ri ngwüngün.

⁵⁶ Papa gwalu gwani Äbräyim gwüjädi ngwuge'taji ndi engga gomon güny ngwengga ngwujayanu."

⁵⁷ A Ngwüyäwüd ci, "Nga gwa'tina obana ngwüdläyü 'di tudini (50) nga be engga Äbräyiming awa!"

⁵⁸ A je Yicu ci, "'Di'didanu nggwa je ondaci ndi ari gwerre gwerre ndi aar linge Äbräyiming, äny gwuru gwanni gwaru äny gwuru." ⁵⁹ A je ngwuja'ri ngwee gäbici aar uti yo'rralu aar minä ndi aci, a je be Yicu ändälü ngwütüdä kobo ngwele.

9

A Yicu u'riyi guru nono gilinginä girimü ngwäy

¹ Anni ma Yicu ji ndi ele kayalu ngwengga guru girimü ngwäy 'tu'tu lingining gu. ² A be ngwoo'ra ngwüngün otacalu aar ci nu, "Doorta, yäru gwanni gwapu yi'ral yanni yiki, gur nggee gwalla ngwüji ngwanni gwülingiti 'di gwülinginä girimü ngwäy?"

³ A je be Yicu ci nu, "Nginde gwä'tüdi na ngwüji ngwä'tüdi ngwanni gwülingiti ngwuki, a be gilinginä gu no nunnu a gu yiiru yidi Ngwaalu inggidini 'dünggüngün. ⁴ Anni jina

lingen, yädi gu ndi ar äpiji Ngwaalinga yiuru ngwanni ngwükäjiny. Dilung ndo dindi da'ti da de diji dere burni ndi ape yiuru. ⁵ Anni jiny gididlä, äny gwuru buri gwudi didlä.”

⁶ Anni mung gu ari nu, ngwugwonyalu gidiyängälü, ngwur'tol gilü yonyo ye ngwape ngwumaji guru ngwäy. ⁷ Ngwube ci nu, “Indi ang una ngwäyanü kibüng gidi Jalum.” (Ngwuja'ri ngwee gwani gwükäjäär Yibriyängä). No a gur ele ngwuni ngwäyanü no ngwo'ra 'dunu gombajidalu.

⁸ Ngwüji ngwanni ngwujacidaar le a lanni gwülingidär gwerre gwati geraci ngwüjü guy aar utalu, “Gur nggee gätüdi mene ge'te ge'te ganni gati jalu ngwugeraci ngwüjü guye?” ⁹ A loko ari nginde gwuru.

A loko ari, “Bäri, nginde gwä'tüdi gwo'ranning 'dogo.”

A je be gur ci nu, “Äny gwuru.”

¹⁰ Aar be otacalu aar ci, “A mine a gwuma u'ri ngwäy awa?”

¹¹ Ngwuje be ci nu, “Gur gicaar Yicu gir'tülidi gilü aar nyi maji ngwäy. Aar nyi ci indi kibüng gidi Jalum ang uni ngwäyanü. No nyi ele nyi una ngwäyanü äny gwuma be u'ri ngwäy.”

¹² Aar be ci nu, “Gur ganna ge nggee?”

Ngwuje ci, “Ndä be.”

¹³ Aar ape guru nggoo girimü ngwäy gwerre aar ge ele Ngwübärriji. ¹⁴ Gomon ganni gir'tülidi ge Yicu gilü ngwu'riyi guru ngwäy, giru ganni giru Kwo'ra tä'ril. ¹⁵ Yäy gu no a Ngwübärriji otacalu 'to ndi ari gwu'ru ngwäy awa. A je gur

ci nu, "Gwumajiny gilü ngwäy, anni minyi uni ngwäyänü nyi u'ri ngwäy."

¹⁶ A Ngwübärriji ngwoko ari, "Gur nggee ga'ti indä Ngwaalu ndi ari ga'ti mäti yobo yidi gomön Kwo'ra tä'räl."

A be loko ari nu, "A mine awa a be diji dänni diki ärrä yi'remna yidi yiima nono giyee?" No, aar ü'ridinänü gwani ngwuja'ri ngwee.

¹⁷ Gwodanalu aar gwurlada guru nono nggoo girimü ngwäy gwerre mana aar ci nu, "Nga gwaraa gwani nginde? Ndi ari ngwäy ngwunga ngwuru ngwanni ngwu'riyaar je nono."

A je gur ci nu, "Ngingde gwuru dijiir."

¹⁸ Aa'tina Ngwüyäwüd ämnäcä ndi ari nginde gwürimü ngwäy gwerre gwuma be u'ri nono 'di aar ükäjidi ngwüji ngwüngün. ¹⁹ Aar je otacalu, "Giji galu giru nggee? Giru nggee ganni gara ge gilinginä girimü ngwäy? Gima mine u'ri ngwäy awa gweneno?"

²⁰ A ngwüji ngwüngün ari, "Änyängä lilingidi ndi ari giji gäri giru, na ndi ari nginde gilinginä girimü ngwäy. ²¹ A be awa ndi ari gima u'ri ngwäy, na ndi ari yäru gwuru gwanni gwu'riya ngwäy, ya'ti je lingidi. Otacalaru, nginde gwupa be gwondaji ligo'ro le lüngün." ²² Ngwüji ngwüngün ngwaru gu no ndi ari ngwiti je yedeny ngweleny ngwudi Ngwüyäwüd. Ndi ari ngweleny ngwudi Ngwüyäwüd ngwuge'ta ndi ari ma aar mbuji diju dere dänni dadi ondajalu ndi ari Yicu gwuru gwanni Gwubrutaar yelenya, da aar linynyi ngwämra ngwegen. ²³ Yiru giyee yanni yigäbicä ngwüji ngwüngün aar be ari, "Otacalaru. Ngingde gwupa be."

24 O're aar urnida guru nggoo girimü ngwäy gwerre aar ci nu, "Näjä Ngwaalinga. Änyängä lilingidi ndi ari gur nggee giru diji diki."

25 Ngwuje ci nu, "Mung ke ngwu'ti ki, ya'ti nje lilingidi. Yi'ral ye'te pu yilingidi nje. Äny gwuju gwürimü ngwäy a be gweneno äny gwombajidalu!"

26 Aar be otacalu mana aar ci nu, "Yiru ange yanni yärrijära je? Gwu'riyanga ngwäy awa?"

27 Ngwuje be gwä'räcänü ngwuje ci nu, "Nggwondaca je ngaa 'ti ämnä ndi 'dingini, a mine arra ma aang minä ndi 'dingini mana? Ngaa liminä 'to ndi ru ngwoo'ra ngwüngüne?"

28 Aar määtä aar lo aar ci, "Nga gwuru gwanni gwuru doo'ra düngün! Änyängä liru ngwoo'ra ngwudi Müjä! 29 Nyii lilingidi ndi ari Müjä gwondaca Ngwaalu, a be gur nggee, ga'ti nyii ge lilingidi ngwaalinga ndi ari nginde gwindi ne."

30 A je gur ci nu, "Ngwuja'ri gwuru ange gwuru gu no gwenene! Giminy mine u'riyi ngwäy ngaa be ari ga'ta ge lilingidi ngwaalinga ngwinding gu awa. 31 A lilingidi ndi ari Ngwaalu ngwati 'ti 'dengenaca ngwüjü gwanni ngwuki, ngwati 'dengenaci ngwüjü gwanni gwati denya Ngwaalinga aar ape drü düngün. 32 Diji dere da'ti a'tur 'dinginar de ndi ari du'riya diju nono dilinginä dirimü ngwäy. 33 Adinari gur nggee ga'ti indi Ngwaalu, ga'ti gaadi ärrä yi'ral yere."

34 A je yi'ral giyee gäbici aar ci nu, "Nga gwulinginä gwuki, a be ädinä ndi ari a gwunje enggace?" Aar määtä aar linyňa aar 'tüyä poor.

³⁵ A Yicu 'dingini ndi ari gima aar linynyi gima aar 'tüyi poor. Anni mung mbuji ngwuci nu, "Nga gwämnä Kiji gidi Dijji dümnä?"

³⁶ A be gur ci nu, "Yärü gwani doorta, eng-gaciny nunnu nyi gwe änni."

³⁷ A be Yicu ci nu, "Gwanni gwänggädängä gweneno, 'didanu gwuru nggwee gwondaja gwe."

³⁸ Ngwube ci nu, "Äny gwämnä gwani Deleny." Ngwukwucalu yirku ye.

³⁹ A be Yicu ari nu, "Äny gwändädi ndi ape yelenya gididlä ndee nunnu gwanni gwürimü ngwäy ngwombajidalu, a lanni lombajidalu aar rimü ngwäy."

⁴⁰ A Ngwübärriji ngwoko gwanni ngwujaar ngwe aar 'dingini ngwari ngwuja'ri ngwee, aar otacalu aar ci nu, "Ngwuru ange! Änyängä lirimü ngwäy 'to?"

⁴¹ A je be Yicu ci nu, "Adinari ngaa rimü ngwäy, a la'ti laadi äti keng nono gwere. A be anni arangaa gweneno ngaa lombajidalu, ke gwalu nggwo na gwujalu."

10

Yicu gwuru Doo'ra Dijaw

¹ O're a Yicu ari, "Nggwa je ondaci 'didanu, diji danni dati 'ti ändi gilängir lidi dilagany didi gi'du gidi ngwangal, ngwube 'di'rälä gidilganyala, diru du'ram dindädi ndi obe. ² A be diji danni

dati äni gilängir lidi dilagany didi gi'du gidi ngwangal, diru danni diru doo'ra didi ngwangal.

³ Dati dangida gilängir igitacälü a ngwangal

'dingini yal yüngün. A ngwuje urnidi ngwüriny ngwe ngwegen ngwuje iğinjä ngwuje 'tüyâ poor. ⁴ Mung je 'tüyâ ngwüngün 'dar, ngwuje iğinjä a ngwangel gwujani, ndi ari nunnu ngwülingidi yal yüngün. ⁵ A be ngwa'ti ngwa gwujani dörnü da'ti aar lingidi. 'Didanu ngwati abri yal yidi ngwürnü ndi ari ya'ti aar je lilingidi." ⁶ Yicu gwümü'ricâ ngwüjü ngwuje ondaci ngwuja'ri ngwee, aa'ti be ngwüjü lingidi ndi ari Yicu gwondijaja kang.

⁷ Yäy gu no a je be Yicu ci mana nu, "Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari äny gwuru längir lidi ngwangel. ⁸ 'Dar lanni limadinana gwerre 'dünggüny liru ngwu'ram aar elada ndi obe a je 'ti be ngwangel 'dengenaca. ⁹ Äny gwuru längir, dijä danni dadi äni äny gwe, da gilingidini. A da äni gidrü da 'tüdä poor da mbuji daama. ¹⁰ Du'ram dati elada 'dogo, ndi eny yu'rimi, ngwu'rinyidi, ngwugerajalu, a be äny gwindi nunnu aar mbuji miding na aar mbuji gwanni gwujayana."

¹¹ A Yicu ari, "Äny gwuru Doo'ra danni Dijaw, a doo'ra danni dijaw dati dudiyi ligo'ro lüngün gwani ngwangel ngwüngün. ¹² Gwanni gwati iye a ngwangel ngwüngün ngwä'tüdi, gwä'tüdi nono doo'ra didi ngwangel no mung engga dimüda ndi ila ngwugatani ngwangala mbüny ngwabri a dimüd obe ngwangel ngwe ngwuje bädiyä ki'du. ¹³ Gwanni gwati iye gwati abri ngwugatani ngwangala ndi ari nginde gwiya 'dogo, gwa'ti gi'tijä ngwangala ligor."

¹⁴ A Yicu ari, "A be äny gwuru doo'ra danni

dijaw, nyi lenge ngwangala ngwüny, aar nyi ngwangal ngwüny lenge. ¹⁵ Anaku lingidäär nyi gu Papa na nyi lenge Papang, äny gwadi dudiyi ligo'ro lüny lani ü'rá ngwangalalu ngwüny. ¹⁶ Äny nggwo 'to gwäti ngwangala ngwu'ter ngwanni ngwa'ti gidilaganyanu ndee gwadi nje gu apada 'to. Nunnu 'to aar 'dingini yal yüny a nunnu aar ji ki'donga ge'te pu a doo'ra ru de'te pu. ¹⁷ Yanni yati gäbici Papa gwüny aar nyi be ämni, yiru ndi ari äny gwududiya ligo'ralu lüny nunnu nyi gwä'rri mana. ¹⁸ Gwere gwa'ti gwüny apada ligo'ro lüny a be lidudiyiny ligor le lüny, äny gwäti yiima ndi nyi dudiyi a nyi äti yiima ndi nyi gwä'räji. Ngwuja'ri ngwee ngwape nje ndi Papa gwüny.”

¹⁹ A ngwuja'ri ngwee gäbici Ngwüyäwüd o're aar ü'ridinänü mana. ²⁰ A lonyadu ari nu, “Nginde gwätinä di'rillä nono dati gäbici ngwondijajalu mbüny. Gwadi aang geraci ngwäni gwedang?”

²¹ A be loko ari nu, “Ngwuja'ri ngwee ngwä'tüdi ngwudi diji dätinä di'rillä nono. Dijji dannu dätinä di'rillä nono dätü yiima ndi u'riyi diji nono dannu dirimü ngwäye?”

A Yicu gwuru gwanni Gwubrutar yelenya

²² A gaji ila gidi Yi'rinyinä yidi Ga'ru gobo Üräjälim. Digo de diru ²³ a Yicu ji kobanu, ngwuji ndi ele kurdanu gidi Jiliman. ²⁴ A Ngwüyäwüd o'rada nono aar ci nu, “A gwadi nje ji ndi gäbici nyii 'ti lingidi yi'ral yorto ye ngwaalinga 'di a jadu ru? Manari nga gwuru gwanni Gwubrutar yelenya, ondaci njalu kirtün.”

²⁵ A je be Yicu gwä'racänü ngwuje ci, “Nggwuca je gu ngaa 'ti be ämnä. Yiima yanni yati nje ärrī ngwüriny ngwe ngwudi Papa gwüny, ya ondaji gwani äny. ²⁶ A be ngaa la'ti ämnä, ndi ari ngaa lä'tüdi ngwangel ngwüny. ²⁷ Ngwangel ngwüny ngwati 'dingini yal yüny. Nje lenge, aar nyi gwujani. ²⁸ Nje ätäda miding gwudi gwur'taling, a ngwa'ti ngwa bali a'tur. A gwere gwa'ti ngwa aar nje apada kyanu güny. ²⁹ Papa gwüny gwanni gwätädi nje, gwupana 'dar, gwa'ti gwere gwanni ngwung je apada Papang gwüny kyanu güngün. ³⁰ Änyängä Papa gwe liru le'te pu.”

A Ngwüyäwüd minī ndi 'rinye Yicung

³¹ O're a Ngwüyäwüd uti yo'rralu gwadi aar aci. ³² A je be Yicu ci nu, “Nggwenggaca je yiima yonyadu yijaw yidi Papa gwüny yindi ne ye'te ye'te yanni yadiny gu acijaji?”

³³ A be Ngwüyäwüd ci, “Nyängä lä'tüdi lading acijaji giyiima yere giyee, a be nunnu nga gwaru ngwulem ndi ari nga gwuru diji dümnä nga be ci ligo'ro lunga nga gwuru Ngwaalu.”

³⁴ A je Yicu gwä'racänü ngwuje ci nu, “Ya'ti üllinä kitabanu galu gidi yobo ndi ari, 'Nggwuma je ci ngaa liru ngwaalo'? ³⁵ Ma be ari licaar je 'ngwaalu' lanni lätdäär je ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu a no gitab ga'ti ga kinī. ³⁶ A mene gwanni gwäbrü Ngwaalu ngwuge'taji 'ter ngwuru gwüngün nunnu ngwükäjä gididlä gwadi ar be ci yärü? Ngaa larra nyi be üpäci ngwuja'ri ndi ari äny gwaru ngwulem anni ariny nu, 'Äny

gwuru Giji gidi Ngwaalu.’ ³⁷ Aa'ti ngaa liny ämnäcī manari nggwa'ti ärrä yiima yanni yati je Papa gwüny ärrī. ³⁸ A be manari yati nje ärrī, miny 'ti ämnäcä, ämnär giyiima, nunnu ngaa lenge ngaa bebere ndi ari Papa nggwo 'dünggüny, nyi ji ndi Papa.”

³⁹ O're aar ru gwadi aar määtä ngwuje be gwanna ngwele.

⁴⁰ A Yicu o're ngwü'rü yaanu yidi dibirta didi Ordoning ngwudambu dambal ngwaalu ngwanni ngwünyinyä gu Yuwana ngwüjü giyomon yanni yima ele gwerre. Nngu ji ngenone ⁴¹ ati gu ngwüji ilijä ngwonyadu. Aar ari, “Yuwana gwa'ti apa yiima yere, a be ngwuja'ri ngwanni ngwondajing je kur nggee, ngwätī ngwäyänü.” ⁴² Ngwaalu ngwoo, a ngwüji ngwonyadu ämnī ndi Yicu.

11

Yi'rany yidi Liyajir

¹ A be gur gani Liyajir ümī gati ji ngwaalu ngwani Bidaniya 'dunu gwudi Märiyämīngä gwenggen gwe gwani Marja. ² Märiyäm nggwee gwuru gwenggen gwudi Liyajir nggwo gwundru gwümä. Gwuru gwe'te gwanni gwübälälä Yicung yila nono gi're'reny ngwü'dämi'ri yora nono yüngün ngwä'rü ngwe ngwüngün. ³ No a yera yengga rom giyoo ukäjidi ndi Yicu aar ci, “Gwani Deleny, gwanni gwati ang ämnī nggwo gwümä.”

⁴ Anni ma Yicu 'dingini ngwari, “Dümdä ndee dä'tüdi didi yi'rany. Bärī, diru didi näjī Ngwaalinga a nunnu a de Giji gidi Ngwaalu näjini.”

⁵ Yicu gwati ämnī Marjang na Märiyäm na gwenggen gwegen gwani Liyajir. ⁶ A be anni mung 'dingini ndi ari Liyajir nggwo gwümä, ngwujalu 'di ngwape yomon rom (2) ngwube ele.

⁷ Ngwube 'di'rī ngwuci ngwo'ra ngwüngün, “Dī'rār aar o're Yäwüdiyä.”

⁸ A be ngwoo'ra ngwüngün ci, “Gwani Doorta, yomonau giyee ya'tina olanu, ngwüjī ngwaru ngwadi ang aca yo'rr ye nga be ari ang o're ngenone mana?”

⁹ Ngwuje be gwä'räcänü ngwuje ci, “Gaji gä'tüdi 'di na rom (12) gilingen le'te po? Gwanni gwati ele lingen le ngwati 'ti übidälü ndi ari gwati ombajidalu ndi ari gwati lingen lidi didlä o'rracalu. ¹⁰ Yiru gu ndi ari gwati obalu gwanni gwati ele dilu de ndi ari gwa'ti äti buri.”

¹¹ Anni mung gu ari ngwuja'ri ngwee, ngwo're ngwuje ci, “Dimaad dege dani Liyajir dima ndri. Dadi nyi ele nyi 'ritiya.”

¹² A ngwoo'ra ngwüngün ci nu, “Gwani Doorta, manari gwundru, gwa 'di'rälü gwu'ru nono.”

¹³ Yicu gwondijaja giyi'rany yidi Liyajir a be ngwoo'ra ji ndi ari gwondijaja ndi ari gwundru a'tur.

¹⁴ A je Yicu ondacalu kibeny ngwuje ci, “Liyajir gwuma ayi. ¹⁵ Äny gwujayanu gwani nga nga ndi ari äny gwa'ti ju ngenone nunnu ngaa ämnī. A be 'di'rār aar elaci ngenone.”

16 A be Tumaj gwanni gwati aar ci Dänggïl ngwuci ngwo'ra ngwudi Yïcu, “Dï'rär aar le ele aar le ayi gwüpäng.”

Äny gwuru 'dï'rï na midi

17 Anni ma Yïcu obani kündär gani Bidaniya, ngwumbuji ndi ari Liyajir gwuma aar gatu gwäti yomon kwo'rongo gidimomanu. 18 Kündär gani Bidaniya gola bränü rom Üräjälim. 19 A ngwüji ngwonyadu ilada ndi ombaji Marjanga je Märiyäm gwe aar je or'temaji anaku ma gu gwenggen gwegen dudi. 20 Anni ma Marja 'dingini ndi ari Yïcu nggwo gwïndi, ngwütü ngwugwومانu, a be Märiyäm jalu 'dunu.

21 A Marja ci Yïcung, “Gwani Deleny, adinari nga ji ngene, gwänggäri gwa'ti gwadi dudi.”

22 A be äny gwämnä ndi ari Ngwaalu ngwati ang 'dengenaci ngwuja'ri 'dar gwanni ngwata je bupi.

23 A Yïcu ci, “Gwanggalu gwa 'dï'rälü gwumidu.”

24 A Marja ari, “Äny gwülingidi ndi ari gwa ji gwa 'dï'rä komon gidi 'dï'rï giyi'ranyanu gidi mï'rä.”

25 A Yïcu ci, “Äny gwuru gwanni gwuru 'dï'rï, gwanni gwadi änni 'dünggüny mung ayi gwa midi. 26 Gwanni nggwo gwumidu mung änni 'dünggüny gwa'ta be gwa ayi mana a'tur, nga gwämnä ngwuja'ri ngwee?”

27 Ngwuci, “Yäy gwani Deleny, äny gwämnä ngwuja'ri ngwee ndi ari nga gwuru gwanni Gwubrutar yelenya gwuru Giji gidi Ngwaalu ganni gadi ila gididlä.”

A Yicu ari

²⁸ Anni ma Marja ari no, ngwü'di'ri ngwele ngwurnidada gwenggen gwani Märiyäm gay ge'te ngwuci, "Doorta ndo ngene dîminängä."

²⁹ Anni ma gu Märiyäm 'dingini no, ngwüdi'ri ngwele ndi Yicu. ³⁰ Yicu gaji nggoo gwa'ti gu na obana ngwu'dunanu gwuju na ngwaalu ngwanni ngwumbuja gu Marja. ³¹ Anni ma ngwüji engga ndi ari Märiyäm gwuma 'tü püd, aar ji ndi ge'taji gwadi ele gidimomo didi gwenggen ndi ari ngenone, aar gwujani.

³² Anni ma Märiyäm obani ngenone ngwaalu ngwanni gwuju gu Yicu, ngwengga ngwadacalu yirku ye ngwuci, "Gwani Deleny, adinari nga ji ngene, gwänggäri gwa'ti gwadi dudi!"

³³ Anni ma Yicu enggada nginding gwaru, na Ngwüyäwüd ngwanni ngwîndädi ndi ombaji aar ari 'to, a ligi'rîm ape Yicung giligor gwulleny.

³⁴ Ngwuje otacalu ngwuje ci, "Gwuma aang gatu ne gwe?"

Aar ci, "Gwani Deleny, ila ang engga ngwaalinga."

³⁵ A Yicu ari.

³⁶ A Ngwüyäwüd ondaji aar ari, "Ombajar kuni anaku ämning gu!"

³⁷ A be ngwoko ari, "Ngingde gwu'riya guru nono girîmü ngwäy, gwa'ti gwadi ümnîci Liyajiring ndi aye?"

'Di'riyi Liyajirng giyi'ranyanu gwumidu

³⁸ O're a ligi'rîm ape Yicung giligor gwulleny, ngwele gidimomalu, ngwumbuji dimomo

dīmīllidīnā dī'rīmūn de kīy. ³⁹ Ngwuje ci, “Äbrär dī'rīmūnā.”

A be gwenggen gwudi gur nggoo gayu gwani Marja ci, “Gwani Deleny, nginde gwuma äti gwene yomon kwo'rongo gidimomanu gwa be 'digi'ri.”

⁴⁰ A Yicu ci, “Äny gwa'ti ang ca ndi ari manari nga gwämnä, nga gwengga yiima yidi Ngwaalo?”

⁴¹ Aar äbräji dī'rīmūnälü, a Yicu 'dī'rīyi ngwäy ngwombajidi kerala ngwari, “Papa nggwa ang ci yäy 'tu ndi ari nga gwu'dengenaciny. ⁴² Äny gwülingidi gu ndi ari yomon 'dar nga gwatiny 'dengenaci. A be äny gwotacangalu gwani ngwüji ngwee ngwüdünädälä ngene nunnu aar änni ndi ari nga gwükäjinny.”

⁴³ Anni mung gu ari no, ngwube urindi gwulleny ngwari, “Liyajir, 'tüdä!” ⁴⁴ A gur nggoo gayu 'tüdä ganni gitekana ngwuyalu ngwugekani yoralu gipänä dired nono diru lari ngwüpäni direda ngwäyänü. A Yicu ci ngwüjü, “Gwä'dädärälü ngaa gatalu ngwele.”

Aar iniji ndi 'rinye Yicung

⁴⁵ No a Ngwüyäwüd ngwonyadu ngwanni ngwīndädi ndi ombaji Märiyämīng anni ma aar engga yi'ral yanni yima je Yicu ärrī, aar änni ndi Yicu. ⁴⁶ A be ngwoko ele aar ondaci Ngwübärrīji yi'ral ye yanni yärrī je Yicu. ⁴⁷ A be ngwur'dal ngwanni ngwuru yi'ra na Ngwübärrīji o'radalu ngwämrä aar otajidalu.

Aar ari, “Yiru ange yanni yima aar je ärrī? Gur nggee nggo gapu yi'remna yidi yiima yonyadu.

⁴⁸ Manari aar gu ombaci no, ga gu ngwüjü

ngwonyadu ämnädä a ngwüji ngwila ngwudi Rumang ngwunje apada gobo gege na ngwüji ken gege.”

⁴⁹ A gur ge'te 'denggegenanu gani Giyaba giru dir'dal dannu diru gi'ra didläyü ndoo ngwondaji ngwari, “Ngaa la'ti lingidi yi'ral yorto ye ngwaalinga! ⁵⁰ Ngaa la'ti lingidi ndi ari yijayana 'danggalu ndi diji ayi de'te pu ngwü'ridä ngwüjälü ndi ari a ngwüji ayi 'dar ken.”

⁵¹ Nginde gwa'ti ondaja ngwuja'ri ngwe giligor lüngün, anni rung dir'dal dannu gi'ra didläyü ndoo, gwondaja yijira ndi ari Yicu gwadi ayi gwani ü'ridä Ngwüyäwüdälü ken. ⁵² Ngwayi 'to gwani ü'ridä ngwüjälü ngwudi Ngwaalu ngwannu ngwuju ngwubadalu giyen yi'ter ngwuje gwä'rajidi ki'du ge'te pu aar ru ngwe'te pu.

⁵³ No, 'tu'tu kaji nggoo aar inji nunnu aar 'rinye.

⁵⁴ No, ati 'ti ba be Yicu elellalu no nunnu a Ngwüyäwüd engga, ngwü'di'ri ngwele kündär gani Abayim giju gito gito ngwaalu ngwuru yilu'ri aar gu ji ngenone ngwoo'ra ngwe ngwüngün.

⁵⁵ Anni ma gaji ji gito gidi dimürä didi Yi'rinyinä yidi Dambdani yidi Ngwüyäwüd, a ngwüji ngwonyadu 'di'ri'tä ngwaalu ngwegen aar ilada ndi gä'rini Ü'rajälim gomom ga'tina indä gidi Yi'rinyinä. ⁵⁶ Aar ji ndi minä Yicung aar o'rajidalu ngwämra kobo aar gwe otajidala aar ari, “Ngaa laraa? Gwä'tüdi gwadi ilada giyi'rinyinä gwene a'ture?” ⁵⁷ A be ngwur'dal ngwannu ngwuru yi'ra na Ngwübärriji ondaci

ngwüjü ndi ari manari dji dere dima lenge Yicu gwe ngwaalinga, aar ila aar je ondaci aar määtä aar gwe ji guy ge.

12

Aar bruti Yicunga yelenya Bidaniya (Mätä 26.6-13; Murkuj 14.3-9)

¹ Anni ma yomon diwayinalu nyärläl (6) yidi Yi'rinyinä yidi Dambdani, a Yicu ila ngwaalu ngwani Bidaniya, ngwati gu Liyajir ji gwanni gwü'di'riyüng giyi'ranyanu. ² Ngenone aar gi'tiji Yicung enying gwudi yirnü. A je Marja ji ndi äpiji yiiru a be Liyajiringa ji ndi ndraci dimbürälü ngwurel ngwe Yicunga le. ³ A Märiyäm apa yila yiru gi're'reny yü'rü gijajanu yonyadu ngwiliny yicaar je nördin ngwuje bäläji Yicung yora nono ngwuje be bruti nono ngwä'rü ngwe ngwüngün. A yila ape ngwu'dunanu 'tur.

⁴ A be doo'ra düngün dani Yäwüdä Äjigäriyüti gwanni gwuma aji nggwe gwurlanu ari, ⁵ “Ange gwuru aa'ti be yila giyee 'dar illinä, aar ape ngwilinya aar ngwe gataji ngwuwaya düwä? Yonyadu gu'ru gidi yiiru didläyü.”* ⁶ Nginde gwa'ti gu aru no nunnu gwati ngwuwayi inä, nggu be ari no ndi ari gwuru du'ram. Gwuru gwämätiyäär dürädä didi ngwü'riny ating je be obeda ngwoko giligo'ro lüngün.

⁷ A be Yicu ari, “Gäbïcär, nginde gwügi'tinä yilalu giyee nunnu aar nje bäläji nono gomom

* **12:5** 12.5 Gu'ru gidi yiiru didläyü, giru dinar küü'ri tudini tä'rıl

gidi gatidi gwüny. ⁸ Ngwuwayi ngwa le ji yomon 'dar, a be a la'ti la ji yomon 'dar."

⁹ Gaji nggoo Ngwüyäwüd ngwonyadu lengeda Yicu ngwe ngwaalinga aar ila. Aar 'ti indi 'dogo gwani ngindeng, aar be ila 'to ndi ombaji Liyajiring gwanni gwuma aar 'di'riyälü giyi'ranyanu. ¹⁰ No, a ngwur'dal ngwanni ngwuru yi'ra gege'te yi'ral nunnu aar 'rinye Liyajiring 'to, ¹¹ ndi ari yi'ral ye giyee yüngün yima gäbici Ngwüyäwüd ngwonyadu aar gwuji Yicu aar gwe änni.

A Yicu äni Üräjälim

(Mätä 21.1-11; Murkuj 11.1-11; Luka 19.28-40)

¹² Bigänü nggwo, a ngwüji ngwoo ngwonyadu ngwanni ngwindädi giyi'rinyinä 'dingini ndi ari Yicu nggwo kay gwadi ilada Üräjälim. ¹³ Aar määtä aar allijaji yi'rinala yidi ngwi'di, aar elngala aar ari,

"Gwortana!

Gwonjacaar gwanni gwindi ngwüriny ngwe ngwudi Deleny!

Gwonjacaar gwanni gwuru Deleny didi Yijiräyil!"

¹⁴ A Yicu mbuji gindü'ri ganni gooko, ngwape nggu allala, anaku üllinäär gu ndi ari,

¹⁵ "Aa'ti yedeny ya ang eny gwani gera gidi Jäyün.

Lingidi ndi ari Deleny dunga ndo dindi dändi kindü'rälä ganni gooko."

¹⁶ Gwerre gwerre aa'ti ngwoo'ra ngwüngün lüngidi ngwuja'ri ngwee 'dar yorto ye ngwaalinga a be anni ma aji a Yicu näjini, aar gu be lenge ndi ari ngwuja'ri ngwee 'dar ngwüllinä ngwani nginde na ndi ari yi'ral giyee yärrjäär je 'dar yani nginde.

¹⁷ Ngwüji ngwanni ngwujaar le gaji ganni giming ge urnidi Liyajiring gidimomanu ngwü'di'riyälü giyi'ranyanu gwumidu, aar ni ji ndi bädiyi ngwuja'ralu. ¹⁸ Anni ma gu ngwüji ngwonyadu 'dingini ndi ari Yicu gwärrü yiima giyoo, aar ila ndi aar ombaji. ¹⁹ No, a be Ngwübärrji ondajidi aar ari, "Ombajar ngwarang ngwärrär je, änggädär 'di ndi ari gwuma ngwüji gwujanalu pipi'ri'ti!"

²⁰ Ngwanni ngwändädi ndi äpiji Ngwaalinga yobo giyi'rinyinä, ngwüji ngwuju gwanu ngwuru Garany. ²¹ Ngindenga aar ila ndi Bilipüj gwudi gündär gani Bid Jäyidä ngwaalu ngwani Jälil aar otacalu aar ci, "Gwani mengga, änyängä liminä ndi engga Yicung." ²² A Bilipüj ele ndi ondaca Andrawujing. A ngindenga 'dün aar ele aar ondaca Yicung.

²³ A je Yicu gwä'räjänü ngwari, "Gaji gima ja gito ganni gadi ge Giji gidi Dijji dümnä näjini. ²⁴ Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari, manari gon läy gima 'ti gätinä gidiyäng ngwayi, gati gu jalu gwur'tal ngwuru läy le'te pu. Ma be ari gima gätini gidiyäng mung ayi, ga 'tüdä ga 'ri'ri ngwäy ngwonyadu. ²⁵ Gwanni gwati ämni ligo'ro lüngün ling dudiyi na gwanni gwuma dudiyi ligo'ro lüngün gididlä ndee, ling ge'talu lani

midi gwudi gwur'taling. ²⁶ Gwanni gwatiny äpiji yiiru, aar nyi gwuji. A ngwaalu ngwunyi gu ji, gwanni gwuru dinäd düny gwa gu ji 'to. Gwanni gwatiny äpiji yiiru, gwa Papa gwüny näji.”

A Yicu ondaji gwani yi'rany yüngün

²⁷ A Yicu o're ngwari, “Gweneno ligor gilo limi'ridiñyanü, a be nggwadi araa? Gwani Papa gilängidiyiny kaji nggee? Bäri, a be yiru 'tu giyee yanni yindädi nyi gu kaji nggee. ²⁸ Gwani Papa, näjinä ngwüriny ngwunga!”

A be dulu üllä kerala daru nu, “Ngwuminje näji a ngwunje näji mana.” ²⁹ Ngwüji ngwonyadu ngwuju ngenone aar 'dingini aar ari, gere giru gimir'inänü. A ngwoko ari gi'rr giru gwondaca.

³⁰ A Yicu ari, “Yal giyee yärräjäär je ngang je ya'ti ani äny. ³¹ Gaji giru be nggee gidi obalu ngwüji gwudi didlä ndee! Gweneno deleny didi didlä ndee dadi aar be 'tüyü poor! ³² A be äny, manari äny gwuma äpinälü gidiyängälü nyi ällinälä, linje oktani 'dar 'dünggüny.” ³³ Yicu gwaru gu ngwuja'ri ngwee no nunnu ngwinggidi yi'rany yiru 'taa yanni yading je ayi.

³⁴ A ngwüji ondaji aar ari, “Yobo yidi Ngwaalu yaru nu, gwanni Gwubrutar yelenya gwadi jadalü gwur'tal no awa nga be ari, 'Giji gidi Dijji dümnä ga ällinälä'? Yärü gwuru gwani 'Giji gidi Dijji dümnä'?”

³⁵ A je be Yicu ci, “Ngaa ladi jalu buringa le gaji ga'ti olanu, elellaar gu be ara je o'rracalu, ndi aji a dirim ila ara je üminici ngwaalinganu. Dijji danni dati ele gidirimänü, dati 'ti lingidi

ndi ari ndo dändi ne. ³⁶ Ämnär be giburi anni janga buringa le, nunnu ngaa ru yiji yidi buri." Anni ma je gu Yicu ondaci ngwuja'ri ngwee no, ngwü'di'ri ngwuje ändädälü ngwele.

Ami'rati ämning Ngwaalu

³⁷ Yicu gwapu yi'remna yidi yiima giyee 'dar ngwäyänü ngwüji, aa'ti be ngwüji minä ndi ämni 'dünggüngün. ³⁸ Nunnu a ngwuja'ri äti ngwäyänü ngwanni ngwaru ngwe dijir didi Ngwaalu dani Ajaya ndi ari,

"Gwani Deleny, yärü gwuru gwanni gwuma ämni ngwuja'ri ngwäri
na yärüngä lanni lima je yiima yidi guy gidi
Ngwaalu enggaci?"

³⁹ Yiru giyee yanni yigäbicä je aar 'ti be ämnä Ngwaalu anaku aru gu 'to dijir dani Ajaya ngwuja'ri ngwe ngwu'ter ndi ari,

⁴⁰ "Liming je rimiyi ngwäy ngwegen
nunnu ma aar ombajidalu aar 'ti änggädi
na liming je 'rinye yigor yegen
nunnu ma aar je ondaci, aa'ti la lenge.

Manari lima 'dingini, la jo'renyana la
kwodalü ling je u'riyi nono."

⁴¹ Ajaya gwondaju yijir ye ndi ari gwänggädi näjing gwudi Yicu nggwe ondajalu.

⁴² Yäy a gwe ngweleny ngwudi Ngwüyawüd ngwonyadu ämni. A je be yedeny Ngwübärriji ndi ari aar 'täci ämningälü Ngwaalu gwegen nunnu la aar je linynyi ngwämrä. ⁴³ Ndi ari ngindenga lati ämni a je ngwüji näji ndi ari aar ämni näjing Ngwaalu.

Buri gwudi ämni Ngwaalu

⁴⁴ A Yicu ondaji dula ngwari, “Ma diji ämni 'dünggüny, da'ti ämnä 'dünggüny jücü. Dämnä 'to 'dünggüngün gwanni gwükäjäny. ⁴⁵ Ma aar nyi engga, gwuma engga ngindeng gwanni gwükäjäny.

⁴⁶ Äny gwuru buri gwändi gididlä, nunnu aa'ti diji danni dadi ämni 'dünggüny da ji gidirimänü.”

⁴⁷ Ngwari, “A be gwanni gwadi 'dingini ngwuja'ri ngwüny, aar je 'ti be 'dengenaca, ngwä'tüdi gwadi nyi otacalu. Äny gwa'ti indädi ndi otaci ngwüjälü ngwudi didlä, nggwändädi ndi nje gilängidiyi. ⁴⁸ Otacalu gwa ji gidiji danni dadiny 'donya ngwu'donya ngwuja'ri ngwüny. Ngwuja'ri ngwe ngwe'te ngwe'te gwanni ngwondaji nje, gwuru gwanni ngwa ji ngwotaci ngwüjälü komon nggä'di gidi mi'ra.

⁴⁹ Äny gwa'ti ondaja ngwuja'ri ngwere ligor le lüny. Äny gwondaja ngwuja'ri gwanni ngwucaar nyi ngwe Papa gwanni gwükäjäny na awa nje ärrä. ⁵⁰ Äny gwülingidi ndi ari ngwuja'ri ngwüngün gwanni ngwaru ngwe, ngwäti miding gwudi gwur'taling. Yäy gu no, yere 'dar yanni yati nje ondaji, yiru gi'ra ge'te ge'te yanni yicaar nyi ye Papa.”

13

A Yicu uyi ngwo'ra ngwüngün yora nono

¹ Gomom giru kaji nggoo gwerre gwerre ndi gomom gidi Yi'rinyinä yidi Dambdani i'di, Yicu gwülingidi ndi ari gaji güngün gima medadi

gïdïdlä ndee gwadi be o're ndi Papa gwüngün. Anaku ämning gu ngwüjü ngwüngün ngwanni ngwuju gïdïdlä, ngwuje enggaci ämning gwüngün gwanni gwämni je gwe gwumedadu.

² Anni ma aar je gï'tijälü ladi eny digera dalu, a dijego'rr dima gu be äni giligoranu lidi Yäwüdä Äjigäriyüti gwuru giji gidi Jamaan nunnu ngwugwurlanu Yicu ngwe. ³ Yicu gwülingidi ndi ari gwätädi Papa yelenya 'dar yidi yi'ralalu pipi'ri'ti na ndi ari nginde gwïndi Ngwaalu na gwadi o're Ngwaalu. ⁴ No, ngwü'di'rälü kinyalu ngwügwä'dä diredalu dülläning ngwugekanalu dired de diru lari gidiriny. ⁵ Ngwube ape yaw ngwuje bäläji konganu ngwuyi ngwo'ra ngwüngün yora nono ngwuje be bruti nono dired de diru lari danni digekaning dalu gidirinyanu.

⁶ Anni mung ila ndi Jamaan gwani Butruj, a Butruj ci, "Gwani Deleny, ii a gwadi nyi uyi yora nono yüny?"

⁷ A Yicu ci, "Nga gwa'ti lingidi yi'ral yorto ye ngwaalinga giyee yärrï nje gwenene, yaji ya je be lenge gweere."

⁸ A Butruj ci, "Bäri nga gwa'ti gwuny uyi yora nono a'tur."

A Yicu ci, "Manari nggwuma ang 'ti uyu yora nono, nga gwa'ti gwäti gu'ru gere 'dünggüny."

⁹ A be Jamaan gwani Butruj ci, "Gwani Deleny, nyi 'ti uyu yora nono 'dogo, uyi ngwuy nono na gi'ra ganu 'to."

¹⁰ A Yicu ci, "Gwanni gwunu nono gwati 'ti ba be minü uning nono gwati uni yora nono 'dogo. Ngwangina ngwüngün 'dar ngwujaw nono. A ngaa lijaw nono a be ngaa la'ti gu jaw nono ku."

11 Ndi ari gwülingidi ndi ari yäru gwuru gwanni gwadi gwurlanu. No ngwube ari, “Nga la'ti jaw nono ku.”

12 Anni mung medaji uying ngwo'ra ngwüngün yora nono, ngwü'di'ri ngwülläni direda düngün ngwo're ngwaalu ngwüngün ngwujalu. Ngwuje be otacalu, “Ngaa lilingidi yi'ral ye yorto ye ngwaalinga giyee yima je ärrije?” 13 Ngwuje ci, “Ngaa latiny ci, ‘Doorta’ nyii ci, ‘Deleny’, a yäti ngwäyänü, ndi ari äny gwuru gu. 14 A be gwenene, äny gwanni gwuru Deleny dalu nyi ru Doorta dalu, äny gwuya je yora nono, nga nga 'to oyajidar yora nono yalu. 15 Äny gwuma je enggaci gay nunnu ngaa je gu ape 'to anaku äpijä je gu. 16 Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari, dinäd da'ti pana yelenya gidoorta düngün na gwanni gwükäjäär gwa'ti pana yelenya nginde gwanni gwükäjü. 17 Ngaa lima lenge ngwuja'ri ngwee manari yima je ärrü, la je be onjaci.”

18 “Äny gwa'ti ondijaja 'danggalu 'dar anaku raa gu. A be äny gwondijaja ngwüji ngwanni gwülingidi nje ngwäbrü nje. A be yiru giyee ndi ari a ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu kitabanu äti ngwäyänü ngwanni ngwaru nu, ‘Gwanni gwemadiiny gwe kiny güny gwuminy gwe gwurlanu.’”

19 Ngwuje ci, “Nggwondaca je gwenene giyona ya'ti ju nunnu ma ji ma aar ji, ngaa ämnü ndi ari äny gwuru. 20 Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari, gwere gwanni gwa ämnü dijü dänni dükäjiny,

nginde gwämniny. Na gwere gwanni gwuny änni, gwämnä ngindeng gwanni gwükäjäiny.”

A Yäwüdä gwurlanu Yicu gwe

(Mätä 26.20–25; Murkuj 14.17–21; Luka 22.21–23)

²¹ Anni ma Yicu ondaji ngwuja'ri ngwee, a ligi'räm mi'ränü giligoranu lüngün ngwondaji ngwari, “Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari gwe'te 'danggalanu gwadi nyi gwe gwurlanu.”

²² A ngwoo'ra ngwüngün pinidi ngwäy ngwe nono a je gwe ngwaalu elalu ndi ari yäru gwuru 'denggenanu gwarung gwe. ²³ A doo'ra de'te danni dati Yicu änni, ndraccalu direl de gito gito, ²⁴ a Jamaan gwani Butruj ci milang ngwuci, “Otaclu ndi ari yäru gwuru ngwanni ngwarung gwe.”

²⁵ A doo'ra ndra Yicung nono ngwotacalu ngwuci “Gwani Deleny, yäru gwuru?”

²⁶ A Yicu gwä'räcänü ngwuci, “Nginde gwuru gwanni gwadi nyi ätäda yona giyee minje duwaji.” Yäy gu no ngwuduwaji yona ngwuje ätäda Yäwüdäng gwani Äjigäriyüti giji gidi Jamaan. ²⁷ Anni ma Yäwüdä eny yona giyo no, a gu dijego'rr änanü. A Yicu ci, “Yanni yada je ärrä, ärrä je puprang.” ²⁸ Aa'ti diji dere ndi eny lingidi ndi ari ange gwuru gwucaja gu Yicu ngwuja'ri ngwee. ²⁹ Aar be ge'taji ndi ari, anni ati Yäwüdä ru gwati mäatä ngwü'rinyä, a be loko ge'taji ndi ari gwuca Yicu ngwilla ngwony aar ngwe ape yi'rinyinä ya nunnu ngwape gwoko ngwätäda ngwuwaya. ³⁰ Anni ma Yäwüdä ape yona,

ngwü'tü püd. Kaji nggoo ngwaalu ngwuma gu ümnänü.

Ngwuja'ri ngwannu ngwuyang

³¹ Anni ma Yäwüdä 'tü, a Yicu ari, “Gwenene Giji gidi Dijji dümnä gadi be näjini a Ngwaalu näjini nginde gwe. ³² Ma Ngwaalu näjini nginde gwe, Ngwaalu ngwa näji Gijü 'dünggüngün a ging näji puprang.”

³³ A je Yicu ci nu, “Lani yiji yüny, a ladi jalu 'dogo yomon cong, ngaa liny mini, na anaku ondaciny gu Ngwüyäwüd gwerre, nggwa je gu ondaci 'to ndi ari, ngwaalu ngwannu ngwadi nyi gu ele, ngaa la'ti la gu burni ndi ila.”

³⁴ Ngwuje ci, “Nggwa je ätäda ngwuja'ri ngwuru ngwuyang ndi ari ämnäjidär. Anaku ma je gu ämni, no ämnäjidär gu be 'to. ³⁵ Ngwuja'ri ngwe ngwee, ngwüji 'dar ngwa be lenge ndi ari ngaa liru ngwikirijin ngwüny, ma aang ämnäjidi.”

Yicu gwondaja yijira ndi ari gwa Butruj nyirini

(Mätä 26.31-35; Murkuj 14.27-31; Luka 22.31-34)

³⁶ A Butruj gwani Jamaan otacalu ngwuci, “Nga ngwadi ene gwani Deleny?”

A Yicu ci, “Ngwaalu ngwannu ngwadi nyi gu ele, nga gwa'ti gwa burni ndi nyi gwuwa gwenene. A be gaji nggo a gwa ji a gwuny gwuwa.”

³⁷ O're a Butruj otacalu, “Ange gwuru gwani Deleny nyi 'ti be burna ndi ang gwujani gwenene? Äny gwa dudiyi ligo'ro lüny gwani nga.”

38 A be Yicu ci, “Didanu nga gwa dudiya ligo'ro lunga gwani änye? 'Didanu nggwa ang ci, gwerre gwerre ndi gokto urri, nga gwuny nyi'rini yomonanu tä'rıl!”

14

Äny gwuru gay nyi ru 'didanu na midi

1 Ngwuje ci, “Aa'ti yigor ya je mi'ränü, gätädär ngwäyanü Ngwaalu, gätädär ngwäyanü 'dünggüny 'to. 2 Ngwu'dun ndi Papa gwüny, ngwätı yimbang yonyadu. Adinari aar gu 'ti rüdi, nggwada je gu ci. Äny gwadi ele ngenone nda je gi'tijä ngwaalinga mama. 3 Na manari nggwuma ele ma je gi'tijä ngwaalinga mama, nggwa be o'ra nggwa je apani ar ji, nunnu ngwaalu ngwanni gwadi nyi gu ji, ngaa gu ji 'to. 4 Ngaa lilingidi gay gidi ngwaalu ngwanni gwadi nyi gu ele.”

5 A Tumaj ci, “Gwani Deleny, nyii la'ti lilingidi ndi ari ngaa gwadi ene, awa nyii be lenge gay?”

6 A be Yicu ci, “Äny gwuru gwanni gwuru gay nyi ru 'didanu na midi. Gwere gwa'ti gwanni gwa ila ndi Papa gwüny 'dogo äny gwe. 7 Manari ngaa lilingidiny 'didanu, ngaa la lenge Papang 'to. Gomon gidi gweneng, gwuma aang lenge gwuma aang engga.”

8 A Bilipüj ci, “Gwani Deleny, enggaci nje Papangalu kirtün yiru yanni yimini nje.”

9 A be Yicu ci, “Bilipüj, a liju yomon giyee 'dar yolanu nyi 'tina be lingingide? Gwere gwanni gwuminy engga, gwuma engga Papang. Awa nga be ari, 'Enggaci nje Papang'? 10 Nga

gwa'ti ämnä ndi ari äny nggwo ndi Papa na Papa nggwo 'dünggünye? Ngwuja'ri ngwata je ondaci, ngwä'tüdi ngwuja'ri ngwudi ligor lüny. A be Papa ru gwanni nggwo 'dünggüny gwanni gwapu yiiru giyee. ¹¹ Ämnäciny miny ari äny nggwo ndi Papa na Papa nggwo 'dünggüny. Na ämnär 'dogo gwani inggidi gwudi yiima yanni yärrinä. ¹² Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari gwere gwanni gwäti ämning 'dünggüny, gwa ärrä yi'ral yanni yärrä nje. Ying je ärrä yipana giyi'ral giyee ndi ari äny gwadi ele ndi Papa. ¹³ A yere 'dar yanni yada je mīni ngwūriny ngwe ngwüny yinje ärrä, nunnu a Giji näji Papang. ¹⁴ Manari ngaa lima utalu yi'ral ye yere ngwūriny ngwe ngwüny, yinje ärrä.”

Yicu gwondaja Giliği'rim lanni Liju'ru

¹⁵ A je Yicu ci, “Manari ngaa lämniny, ngaa la 'dengenaci ngwuja'ri ngwee ngwanni ngwuca je ngwe. ¹⁶ Na äny gwa otaci Papangalu ara je ätäda dedere di'ter ngaa le ji giyomonalu pipi'ri'ti. ¹⁷ Ligi'rim lanni liru 'didanu lanni lä'tüdi ladi ngwüji ngwudi didlä ämni. Ndi ari la'ti aar änggädi aar 'ti lingidi. Ngaa be lenge, ndi ari lata le ji na ladi ji 'danggalu. ¹⁸ Nggwa 'ti gwa je gatanalu yimi'runu, äny gwa je o'raca. ¹⁹ Gito gwuru a ngwüji ngwudi didlä ngwa 'ti ba be ngwuny engga a be ngaa liny engga. Ndi ari äny gwumidu na ngaa la midi 'to. ²⁰ Gomon nggone, ngaa la be lenge ndi ari äny nggwo ndi Papa gwüny, ngaa ji 'dünggüny nyi ji 'danggalu. ²¹ Gwere gwanni gwäti ngwuja'ri ngwüny ngwuje 'dengenaci,

nginde gwuru gwanni gwämniny. Gwanni gwatiny änni gwa Papa gwüny änni a gwuny änni 'to a gwuny enggaci änying."

²² A be Yäwüdä gwu'ter (Äjigäriyüti gwä'tüdi) ci, "A be ange gwuru gwani Deleny nje be enggaci ngang nga 'ti be enggaci ngwüjü ngwudi didlä?"

²³ A je Yicu gwä'räcänü ngwari, "Gwere gwanni gwa ari gwuny änni, gwa 'dengenaci ngwuja'ri ngwüny. Gwa Papa gwüny änni a äny na Papa nyii ila gwunyii le ge'te ngwu'duna ngwäri 'dünggün gwunyii le ji. ²⁴ Gwanni gwatiny 'ti ännä, gwa'ti gwa 'dengenaci ngwuja'ri ngwüny. Ngwuja'ri ngwee ngwu'dingina je gwüny gwä'tüdi ngwudi ligor lüny. Ngwudi Papa gwuru gwanni gwükäjäny."

²⁵ Ngwuje ci, "Äny gwondaca je ngwuja'ri ngwe 'dar anni jarna ngene gididlä. ²⁶ A be dedere dani Ligir'im lidi Ngwaalu lanni Liju'ru lanni ladi ara je Papa ükacä ngwüriny ngwe gwüny, liru lanni lada je enggaci yi'ral 'dar ara je diwayiniyi yi'ralalu 'dar yanni yica je ye."

Adatalu gwudi Yicu

²⁷ A Yicu ari, "Nggwa je gätijäniji adatingalu gwüny. Adatalu gwüny gwa je gätijäniji. Gwa'ta je ätädi nono ati gu ngwüji ngwudi didlä ätäda. Aa'ti ngaa la gäbici yigor yalu ya je mi'ränü aa'ti yedeny ya je eny.

²⁸ Ngaa li'dingininy nyi ari, 'Nggwada je gatani nyi ele a je be o'raca.' Adinari ngaa lämniny, ngaa ladi jayanu ndi ari äny nggwadi ele ndi Papa, ndi ari Papa gwupana 'dünggüny. ²⁹ Äny

gwuma je be ondaci ngwuja'ri ngwe gwerre gwerre ngwa'tina ju. Ndi ari ma ji ma aar gu ru, ngaa la ämnä. ³⁰ Äny gwa'ta be rüdi gwada je ondaci gwonyadu, ndi ari deleny didi didlä ndee ndo dändi. Da'ti äti yiima yere ndi aar nyi määtä. ³¹ A be nunnu a ngwüji ngwudi didlä lenge ndi ari äny gwämnä Papang na ndi ari yärrä nje gu gi'ra yanni yicaar nyi ye Papa. Ilar be ar ele.”

15

Dügiri danni diru 'didanu

¹ “Äny gwuru dügiri danni diru 'didanu, a Papa gwüny ru diji didi daarti. ² Gwati ü'ri'tä yi'rinalu mbüny 'dünggüny yanni yati 'ti 'ri'ru, a be yanni yati 'ri'ri, yating je branu nunnu aar 'ri'rani. ³ Nga nga lima je ju'riyi nono ngwuja'ri ngwe ngwanni gwuma je ngwe ci. ⁴ Mätinälü 'dünggüny äny gwa mätinälü 'danggalu. Gi'rina gere ga'ti gati 'ri'ri gwu'ren, mung 'ti mätinälü gidügiri, no ngaa, la'ti la 'ri'ri manari ngaa lima 'ti mätinälü dünggüny.

⁵ Äny gwuru dügiri ngaa liru yi'rina yidi dügiri, manari diji dima mätinälü 'dünggüny na minyi mätinälü 'dünggüngün, nginde da 'ri'ri yuula yonyadu. Manari ngaa lima 'ti mätinälü 'dünggüny, ngaa la'ti la burni ndi ärrä yi'ral yere. ⁶ Manari gwere gwuma 'ti mätinälü dünggüny, gwa ru nono gi'rina ganni gägätinä mbüny ngwundi. Yanni yiru gu no yati aar je utalu aar je gatu giligä aar u'di. ⁷ Manari ngaa lima mätinälü 'dünggüny, ara je gu ngwuja'ri ngwüny mätinälü, utar yalu yanni ya je minä na

ya je ärriji. ⁸ Yiru giyee yani näji gwudi Papa gwüny ndi ari, ngaa 'ri'ri yuula yonyadu ngaa inggidi yigo'ro yalu ndi ari ngaa liru ngwikirijin gwüny.”

⁹ Ngwuje ci, “Anaku ämnär nyi gu Papa gwüny, äny gwämnä je gu 'to. Gwenene mätinär bälü ndi änni gwüny. ¹⁰ Manari ngaa lima 'dengenaci ngwuja'ri gwüny ngwanni ngwuca je ngwe, ngaa la mätinälü ndi änni gwüny nono anaku 'dengenaci nyi gu ngwuja'ri ngwanni ngwucaar nyi ngwe Papa gwüny nyi mätinälü ndi änni gwüngün. ¹¹ Äny gwuma je ondaci ngwuja'ri ngwee ndi ari a jayanu gwüny ji 'danggalu na jayanu mbuti.” ¹² Ngwuje ci, “Ngwuja'ri gwüny ngwuru ngwee ndi ari, ämnäjädär anaku ma je gu änni. ¹³ Änni gwanni gwupana gu'ru gwuru nggwee ndi ari ngwügäbici dijü ngwududiyi ligo'ro lüngün gwani ngwumaad gwüngün. ¹⁴ Ngaa liru ngwumaad gwüny, manari ngaa lima 'dingini ngwuja'ri ngwanni ngwuca je ngwe. ¹⁵ Äny gwa'ti ba be gwa je ci ngwinäd ndi ari dinäd dati 'ti lingidi yiiru yidi deleny düngün. A be manni äny gwa je ci ngaa ru ngwumaad gwüny. Ndi ari ngwuja'ralu 'dar ngwanni ngwenggacaar nje Papa gwüny, ngwuma je enggacalu 'dar. ¹⁶ Ngaa lä'tüdi lurnidiny, äny gwuru gwurnida je nga je äbrü ndi ari ngaa ele ngaa 'ri'ri yuula yanni ya'ti ya medadi. No Papa gwüny gwa je be ätäda ngwuja'ri ngwanni ngwa je mini ngwüriny ngwe gwüny. ¹⁷ Ngwuja'ri gwüny ngwuru ngwee ndi ari, ämnäjädär.”

A ngwo'ra ke ngwüjü ngwäy gwudi didlä

18 A Yicu ari, “Manari ngaa lima ke ngwüjü ngwudi didlä ngwäy, lingidär ndi ari liki nje ngwäy gwerre gwerre. 19 Adinari ngaa ru lidi didlä, ngwüji ngwudi didlä ngwada je änni. Ngaa lä'tüdi lidi didlä. Äny gwurnida je 'dogo ngwüjänü ngwudi didlä. No, yiru yanni yigäbicä ngwüjü ngwudi didlä ara je be ke ngwäy. 20 Diwayinar ngwuja'ri ngwanni ngwuca je ngwe, 'Dinäd da'ti pana yelenya gideleny düngün.' Manari liminy übinälü, la je gu übinälü 'to. Manari li'dengenaca ngwuja'ri ngwüny, la je 'dengenaci ngwuja'ri ngwalu 'to. 21 Ngindenga la je gu ärrü ngwuja'ri ngwee no 'dar gwani ngwüriny ngwüny. Ndi ari ngindenga la'ti lingidi ngindeng gwanni gwükäjiny. 22 Adinari äny gwuma 'ti indä nje ondaci, ya'ti yaadi aar je äti nono yere yanni yiki. A be gwenene, ngindenga la'ti äti 'tüying yigo'ro ndi ke gwegen. 23 Gwanni gwati nyi ke ngwäy gwati Papa gwüny ke ngwäy 'to. 24 Adinari äny gwuma 'ti ärrü yi'ral yere 'denggenanu yanni ya'ti je diji dere ärrü, laadi gu be ari ndi ari la'ti ki. A be gwenene ngindenga länggädi yiima giyee nje be ke ngwäy a je Papa gwüny ke ngwäy. 25 A be yiru gu no nunnu aar mbuti yanni yaru ye yobo yegen ndi ari, 'Liki nje ngwäy a'tur.'”

26 Ngwuje be ci, “Ma ji manari dedere dima ila danni dadi nyi ükäjä ndi Papa, Ligir'im lanni liru 'didanu ladi 'tüdä ndi Papa, liru lanni lada je enggaci ngwuja'ri gwani äny. 27 A nga nga 'to ngaa linggidi ngwuja'ri ngwani äny ndi ari ngaa

liru lanni liju nyii le 'tu'tu anaku 'di'riny gwälü yiiru ye yüny."

16

¹ A je Yicu ci, "Nggwondaca je ngwuja'ri ngwe 'dar ndi ari aa'ti ngaa la dudi ngwaalu ngwere. ² Ngindenga la je linyinyi la je 'tüyi poor ki'du gidi ngwämrä a 'did ndi ari gaji ga ji gila ganni gadi ara je ge 'rinye aar be ge'taji ndi ari gilo ndi äpiji Ngwaalinga yiiru. ³ Ngindenga la ärrü yi'ral giyee ndi ari ngindenga la'ti lingidi Papang gwüny aar nyi 'ti lingidi. ⁴ Äny gwondaca je ngwuja'ri ngwee nunnu ma ji manari gaji gima ila ganni gadi aar ge ärrini, ngaa lenge ndi ari äny gwuma madini nggwuma je girinya. Äny gwa'ta je ondaca ngwuja'ri ngwee 'tu'tu gwerre ndi ari a liju."

Yiiru yidi Ligi'räm lanni Liju'ru

⁵ A je Yicu ci, "A be gwenene äny gwadi o'raci ngindeng gwanni gwükajiny. Gwere gwa'ti gwotacinjalu ndi ari äny gwadi ene. ⁶ Anni ma je ondaci ngwuja'ri ngwee, runi gwuma je ji giyigoranu gwupa. ⁷ A be äny gwa je ondaci 'didanu ndi ari yijayana ndi nyi ele manari äny gwuma 'ti indä, dedere da'ti dila, ma be ari äny gwuma ele, da je be ükacä. ⁸ Ma be ari dima ila, da be enggaci ngwüjü ngwudi didlä yi'ral yegen yanni yiki, na ngwuje enggaci yanni yidünälü na ngwuje enggaci yani obalu. ⁹ A be yanni yiki, yiru ndi ari ngwüji ngwa'ti ämnä 'dünggüny ¹⁰ a be yanni yani dünälü, äny gwadi o'raci Papang ngaa la'ti ba be liny engga. ¹¹ Na yanni yani

obalu, ndi ari deleny didi didlä ndee ndo dima aar de obalu.”

¹² Ngwuje ci, “Äny gwäti ngwuja'ri ngwonyadu ngwüminä nda je ondaci. A be ngaa ya'ti ya je määtä giyee 'dar. ¹³ A be manari Lig'i'rim lima ila lanni liru 'didanu, la je be üktini kay gidi ngwuja'ri 'dar ngwanni ngwuru 'didanu. Ndi ari lä'tüdi ladi ondaji ligo'ro le lüngün, a be ladi ondaji ngwuja'ri ngwanni ngwading je 'dingina. Ara je enggaci ndi ari yiru ange yanni yadi ji gweere. ¹⁴ Nginde gwuny näji ndi ari nginde ying je apa yüny yanni yadi nyi ye ari ara je ondaci. ¹⁵ 'Dar yidi Papa, yüny yiru. Yiru yanni yigäbici'ny nyi be ari Lig'i'rim ladi apa ngwuja'ri 'dünggüny ara je be enggaci.”

¹⁶ Ngwuje ci, “Gito gwuru ngaa la'ta be liny engga, a gito gwuru ngaa la o're liny engga.”

Runi gwuma ru jayanu

¹⁷ Ngwoo'ra ngwoko ngwüngün utalu aar ari, “Yiru ange yarung ye yani, 'Gito gwuru ngaa la'ta be liny engga a gito gwuru ngaa la o're liny engga,' na 'Nunnu äny gwadi ele ndi Papa gwüny'?” ¹⁸ Aar gu ji ndi gwä'ri'täjänü ndi ari, “Yiru ange giyee yondajung je yani, 'A gito gwuru'? Ngwuja'ri ngwee ngwa'ti ar je lingidi.”

¹⁹ A Yicu lenge giyigoranu yegen ndi ari gwadi aar otacalu ngwuja'ri ngwe ngwee, ngwuje be ci, “Ngaa lotajidalu ngwuja'ri ngwee ngwaru nyi ngwe ngwani ange ndi ari, 'Gito gwuru ngaa la'ta be liny engga a gito gwuru ngaa la o're liny engga'? ²⁰ Nggwa je ondaci 'didanu, ngaa la ari ngaa la runi a be ngwüji ngwudi didlä

ngwa jayanu. Ngaa la runi a be runi gwalu gwa gwurli gwa ru jayanu. ²¹ Ma 'tina daw lingiti, dati yajima enyanu ndi ari gaji güngün gima ila. A be ma ji mung lingeta, dati dodani yajima yanni yitänü ngwujayanu ndi ari giji gima lingini gididlä. ²² Yiru gu 'to no 'danggalu, gwenene ngaa la runi a be nggwa je engga mana ngaa la jayanu a gwere gwa'ti gwa je apada jayinganu gwalu. ²³ Gomon nggone, ngaa la'ta be liny otacalu yi'ral ye yere. Nggwa je ondaci 'didanu ndi ari Papa gwüny gwa je ätäda yi'ral yere 'dar yanni ya je mini ngwüriny ngwe ngwüny. ²⁴ Ngaa la'tina 'di kaji nggee, utalu yi'ral ye yere ngwüriny ngwe ngwüny. Utaralu la je ätäda a jayanu gwalu gwa mbuti.”

Dami didläyü

²⁵ Ngwuje ci, “Äny gwümü'ricä je ngwuja'ri ngwe giyi'ral giyee. A be gaji ga ji gila nggwa je ondacalu kibeny Papa gwe, nggwa'ti gwa je mi'rici ngwuja'ri. ²⁶ Gomon nggä'di, ngaa la utalu ngwüriny ngwe ngwüny. Any gwa'ti aru ndi ari nggwotaci Papangalu gwani nga nga. ²⁷ Bari Papa nginde giligo'ro lüngün gwata je änni nunnu ngaa liminy änni na ngaa lima änni ndi ari äny gwü'tüdi 'dünggüngün. ²⁸ Äny gwü'tüdi ndi Papa nyi üllä gididlä na nggwadi be gatani didläyü nyi o'raci Papang.”

²⁹ A be ngwoo'ra ngwüngün ci, “Nga gwenene gwuma ondajalu kibeny nga gwa'ti nje ba be mi'ricä ngwuja'ri. ³⁰ Gwenene nyängä lima lenge ndi ari nga gwülingidi ngwuja'ralu 'dar, nga gwa'ti minä ndi aar ang diji otacalu. No

yiminje gäbici nyängä lima ämni ndi ari nga gwändi Ngwaalu.”

³¹ A je be Yicu ci, “Nгаа lima be ämnlü gwodane? ³² A be gaji nggo gändi, a gima ila gweneno ndi ari ngaa la badalu, diji da ele 'dunu 'dünggüngün. Ngaa liny gatanalu jücü. A be äny gwä'tüdi jücü, änyängä gilo Papa gwe gwüny.”

³³ Ngwuje ci, “Äny gwondaca je ngwuja'ri ngwee 'dar nunnu ngaa adatalu 'dünggüny, ndi ari ngaa gididlä, ngaa la mbuji yi'rendenya, a be or'temajar ndi ari äny gwuma dami didläyü!”

17

A Yicu otaci Papangalu gwani näji gwüngün

¹ Anni ma Yicu medaji ngwuja'ri ngwee, ngwü'di'riyi ngwäy ngwombajidi kerala ngwari, “Papa, gaji gima be ila, näjä Gijü gunga nunnu aar ang Giji gunga näji. ² Ndi ari gima ang ätäda yelenya ngwüjalä 'dar, nunnu ngwätäda ngwüjü ngwanni gwuma je ätäda miding gwudi gwur'taling. ³ A gwenene midi nggwee gwudi gwur'taling, gwuru ndi ari aar aang lenge ndi ari nga gwuru 'dogo Ngwaalu ngwanni gwuru 'didanu na aar lenge Yicu Kirictung gwanni gwükäjängä. ⁴ Äny gwuma ang näji ngene gidiyängälü, medaji gwe yiiru yanni yätädi nje nje ärrü. ⁵ Näjiny be gwenene ngwäyanü ngwunga gwani Papa, näji gwe gwanni gwäti nda gwele gwerre ndi didlä ji.”

A Yicu otaci Papangalu gwani ngwoo'ra ngwüngün

⁶ Ngwuci, “Lanni lätädi nje ngwüjänü ngwudi dīdlä, lima je enggaci liru lunga gwele nje be ätädä a lima 'dengenaci ngwuja'ri ngwunga. ⁷ Gweneno ngindenga lima lenge ndi ari yi'ral 'dar yanni yätädi nje, yīndi 'dunggunga. ⁸ Ndi ari liminje enggaci ngwuja'ri ngwanni ngwätädi nje ngwuma aar je änni. Na lima gu lenge 'didanu ndi ari äny gwü'tüdi 'dunggunga, a lima änni ndi ari nga gwuru gwükäjäny. ⁹ Äny gwotacangalu gwani ngindenga, äny gwa'ti ang otacalu ngwüji ngwudi dīdlä, a be äny gwotacangalu ngwüji ngwanni ngwätädi nje, ndi ari ngwunga ngwuru. ¹⁰ Yere 'dar yüny, yunga yiru, na yere yunga 'dar yüny yiru. A nggwuma näjini ngindenga le. ¹¹ Gito gwuru nggwa'ta be gwa ji gidīdlä a be ngindenga la ji gidīdlä, a nggwadi ila 'dunggunga. Gwani Papa gwanni Gwuju'ru, rimiti je yiima ye yidi ngwüriiny ngwunga, ngwüriiny ngwanni ngwätädi nje nunnu aar ru le'te pu, anaku ru nda gu le'te pu. ¹² Anni jiny le, lati nje rime nje gu etadi ngwüriiny ngwe ngwunga ngwanni ngwätädi nje, gwere gwa'ti gwuma dudi ngwube ru gwe'te pu gwudi yi'rany, ndi ari yanni yüllinä kitabanu aar mbuti.

¹³ A be gwenene äny gwadi ila 'dunggunga, nyi be ondaji ngwuja'ri ngwee äny nggwona ngene gidīdlä ndi ari a je gu jyanu gwüny onjadala. ¹⁴ Liminje enggaci ngwuja'ri ngwunga lima be ke ngwüjü ngwäy ngwudi dīdlä, ndi ari ngindenga lä'tüdi lidi dīdlä anaku aa'ti nyi gu rüdi gwudi dīdlä. ¹⁵ Otacalu gwüny gwa'ti ani nunnu nga je 'tüyī gidīdlä, a be nunnu nga je gu etadi

gidijego'rr. ¹⁶ Ngindenga lä'tüdi ngwüji ngwudi didlä, anaku aa'ti nyi gu rüdi gwudi didlä. ¹⁷ Ju'riya je 'didanu gwe, ngwuja'ri ngwunga ngwuru ngwanni ngwuru 'didanu. ¹⁸ Anaku ükäjiny gu gididlä, liminje ükäji 'to gididlä. ¹⁹ Gwani ngindenga, äny gwäbrinä nunnu a ngindenga 'to aar äbrini 'didanu.”

A Yicu otaci Papangalu gwani ngwükirijin 'dar

²⁰ Ngwari, “Otacalu gwüny gwa'ti ani ngindenga 'dogo jücü, äny gwotacangalu 'to ngwüji ngwanni ngwadi änni 'dünggüny ngwuja'ri ngwe ngwegen. ²¹ Ndi ari 'dar, aar ru le'te pu gwani Papa, anaku ja gu 'dünggüny nyi ji 'dunggunga. Ngindenga 'to aar ru le'te pu 'dengge, nunnu a ngwüji ngwudi didlä änni ndi ari nga gwükäjiny. ²² Liminje ätäda näjing gwanni gwätädiny ndi aar ru le'te pu anaku ru nda gu le'te pu. ²³ Äny nggwo 'denggegen, nga ji 'dünggüny. Gäbicä je aar gekajidi aar ru le'te pu aar gäbici ngwüju ngwudi didlä aar lenge ndi ari nga gwükäjiny na ndi ari lämnä je anaku änniny gu.”

²⁴ Ngwari, “Gwani Papa, limini nje lanni liminje ätäda nyii le ji ngwaalu ngwanni ngwadi nyi gu ji, aar engga näjing gwüny gwanni gwätädiny, ndi ari nga gwämniny 'tu'tu didlä da'tina ju.

²⁵ Gwani Papa gwanni gwüdünälü, ngwüji ngwudi didlä ngwa'ti ang lingidi, a be nggwülingidängä, a gilee lüny lima lenge ndi ari nga gwuru gwükäjiny. ²⁶ Liminje enggaci ngang, na la o're linje enggaci mana, nunnu änni

gwanni gwämniny gwe ngwuji 'denggenanu a äny nyi ji 'denggenanu."

18

Aar määtä Yicung

(Mätä 26.47-56; Murkuj 14.43-50; Luka 22.47-53)

¹ Anni ma Yicu medaji otacing Ngwaalingalu, aar 'dī'ri ngwoo'ra ngwe ngwüngün aar dambu Gülä gidi Kidroning. Dambal ngenone, daarti diju gu didi ngwüminiti aar gu äni ngwoo'ra ngwe ngwüngün.

² A be nggwo gwani Yäwüdä gwanni gwuma gwurlanu Yicu gwe, gwülingidi ngwaalinga ngwoo ndi ari Yicunga ngwoo'ra ngwe ngwüngün lati gu jalu pid pid. ³ No a Yäwüdä ila gidaartanu ngwoktana gi'du gidi gwi'tulu na ngwangida ngwudi gobo ngwükäjä je ngwur'dal gwanni ngwuru ngweleny na Ngwübärriji. Aar ila ligä länü yū'ri ye, ngwamba na yiiri. ⁴ Yilingidi je Yicu 'dar ndi ari yiru ange yanni yadi ji 'dünggüngün. Ngwü'tü ngwuje otacalu, "Yäru gwuru gwanni gwüminängää?"

⁵ Aar ci, "Yicu gwudi Najrang."

A je Yicu ci, "Äny gwuru nggwee." A Yäwüdä nggwo gwuming ge gwurlanu gwuju gwüdünädäär le. ⁶ Anni ma Yicu ari, "Äny gwuru nggwee," ngindenga aar o'rada giluru aar ir'di gidiyängälü.

⁷ Ngwo're ngwuje otacalu mana, "Yäru gwuru gwanni gwüminägää?"

Aar ci, "Yicu gwudi Najrang."

⁸ A je Yicu ci, “Äny gwuca je äny gwuru ngg-wee.” Ngwuje ci, “Manari ngaa limininy, gäbïcär je gilee aar ele.” ⁹ Yi'ral giyee yiju nunnu a ngwuja'ri äti ngwäyänü ngwanni ngwaru ngwe ndi ari, “Lanni lätädi nje, gwuminy 'ti dudiya gwere.”

¹⁰ A Jamaan gwani Butruj gwäti galala ngwug-walli ngge mi'rri dinädä didi dir'dal danni diru gi'ra ngwü'ridä länälü lidi gaama. (Dinäd ndo dani Malguj.) ¹¹ A Yicu girinya Butrujing ngwuci, “Gwä'rajä galala käl güngün. Äny gwa'ti gwa iyi dirbä danni dätädäär nyi Papa?”

Aar ele Yicu gwe ndi Ananiya

¹² A gwu'tulu gurnga le giru gi'ra gegen na ngwangida ngwudi gobo ngwanni ngwükäjä je ngweleny ngwudi Ngwüyäwüd määtä Yicung. Aar giki ¹³ aar ape aar gwe ele gwerre gwerre ndi Ananiya gwanni gwuru dünä ndi Giyaba gwuru dir'dal diru gi'ra didläyü ndoo. ¹⁴ Giyaba gwuru gwanni gwülädi Ngwüyäwüd ndi ari yijayana ndi diji de'te pu ayi ngwü'ridä ngwüjälü.

A Butruj nyi'rini Yicung

(Mätä 26.69-70; Murkuj 14.66-68; Luka 22.55-57)

¹⁵ A Jamaan gwani Butruj na doo'ra de'te mana gwujani Yicung. Ndi ari dilingidi dir'dal danni diru gi'ra aar äni Yicunga le kubanu gidi dir'dal ndo diru gi'ra. ¹⁶ A be Butruj dünä gilängir poor. A doo'ra ndoo dindär Butruj gwe dilingidi dir'dal danni diru gi'ra, kwodalü ngwondaci dinädä

danni diru gera danni etadu gilängir, aar gäbici Butrujing ngwäni.

¹⁷ A dinäd diru gera gilängir otacalu ngwuci, “Nga gwa'ti mene rüdi gwe'te ngwoo'ranu ngwüngün. A gwä'tüde?”

A Butruj ci, “Äny gwä'tüdi.”

¹⁸ Gaji nggoo dirun dijilü a ngwänäd ngwangi-danga le ngwudi gobo ngwükäjä je Ngwüyäwüd aar muji ligä aar gu ji a Butruj 'to aar le ji ndi ji ligälü.

A dir'dal danni diru gi'ra otaci Yicungalu (Mätä 26.59–66; Murkuj 14.55–64; Luka 22.66–71)

¹⁹ Kaji nggoo a dir'dal danni diru gi'ra otaci Yicungalu gwani ngwoo'ra ngwüngün na ngwuja'ri ngwanni ngwating je enggaci ngwüjü.

²⁰ A Yicu ci, “Äny gwondaca ngwüjü ngwudi didlä gilingenalu. Äny gwati ji giyomon 'dar ndi enggaci ngwüjü ngwämrä na kobo ganni gati gu Ngwüyäwüd o'rajidalu gwüpäng. Nggwa'ti ondaja ngwuja'ri ngwere yu'rimi. ²¹ Nga be arra miny otacalu? Otaca jalu lanni li'dingininy. Ngindenga 'didanu lilingidi ngwuja'ri ngwanni gwondaji nje.”

²² Anni ma gu Yicu ari no, a dangida de'te mi'ri ngwäyänü tired ngwuci, “Nga gwarra a gu be ondaci dir'dala diru gi'ra no.”

²³ A Yicu ci, “Manari äny gwabingu ngwuja'ri ngwere ngwanni ngwuki, inggida je, ma be ari gwabingu nje ngwanni ngwäti ngwäyänü, nga be arra miny mi'ri?” ²⁴ A be Anan gwanni gwuru dir'dal danni diru gi'ra ape ngwudinga

gwugekanalu ndi Giyaba gwanni gwuru dir'dal danni diru gi'ra.

²⁵ Anni ma Jamaan ji ndi ji giligä, aar otacalu aar ci, “Nga gwuru gwe'te ngwoo'ranu ngwüngüne? A gwä'tüde?”

A Butruj nyi'rini ngwari, “Äny gwä'tüdi.”

²⁶ A dinäd de'te ngwinädänü ngwudi dir'dal danni diru gi'ra dätäär gilinge dinäd de danni dü'ridädi Butruj länälü, ngwiyanu ngwuci, “Äny gwa'ta je änggädi ngaa liju Yicunga le gidaartanu didi ngwüminite?” ²⁷ O're a Butruj nyi'rini ngwari gwä'tüdi. Kaji nggoo a gokto urra!

Aar ele Yicu gwe ndi Bilatij

(Mätä 27.1-2,11-14; Murkuj 15.1-5; Luka 23.1-5)

²⁸ Aar 'di'ri aar ape Yicung ndi Giyaba aar gwe ele ngwu'dun ngwudi yeleny gideleny didi Rumang. Gwapaar dilu danu a Ngwüyäwüd 'donya ndi äni ngwu'dun ngwudi yeleny ndi ari aa'ti la rngi nono gwani yobo yegen nunnu aar jayi nono aar ele ndi eny Giyi'rinyinä yidi Dambdani. ²⁹ No a deleny dani Bilatij 'tüdä ngwuje otacalu ndi ari, “Yi'ral yiru ange yanni yärrä je diji ndee?”

³⁰ Aar ci, “Adinari da'ti ärrü yi'ral yere, da'ti dadi ar ang äpijä!”

³¹ A je be Bilatij ci, “Apar be ngaa gu pädä yelenya anaku aru gu ngwuja'ri ngwudi yobo yalu.”

Aar ci, “Änyängä la'ti äti yelenya yanni yadi nje gäbici nyii 'rinye diju ndee.” ³² Ngwuja'ri

ngwee ngwärrinä nunnu aar mbuti yanni yaru ye Yicu ngwinggidi ndi ari gwadi ele ndi ayi awa.

³³ A Bilatij äni gidrü ngwurnida Yicung ngwotacalu ngwuci, “Nga gwuru Deleny didi Ngwüyäwüde?”

³⁴ A Yicu ci, “Ngwuja'ri ngwee ngwunga ngwuru gwalla ngwüji ngwuru ngwuca gu?”

³⁵ A be Bilatij ci, “Äny gwuru güülü gidi Ngwüyäwüde? Ngwüji ngwalu na ngwur'dal ngwanni ngwuru ngweleny ngwalu ngwuru ngwäpījiny ngang. Yiru ange yanni yärrä je?”

³⁶ A Yicu ci, “Yeleny yüny yä'tüdi yidi didlä ndee, adinari a yeleny yüny ru yidi didlä ndee, ngwüji ngwüny ngwadi dugidi nunnu aa'ti ngweleny ngwudi Ngwüyäwüd ngwuny määtä. A be gwenene yeleny yüny yiru yidi ngwaalu ngwu'ter.”

³⁷ A Bilatij otacalu ngwuci, “A be nga gwuru deleny?”

Ngwube ci, “Nga gwätiyä ngwuja'ri ngwäyänü ndi ari äny gwuru deleny. 'Didanu yiru giyee yanni yigäbüciny nyi ila nyi lingini gididlä nunnu nyi ondaji ngwuja'ri ngwanni ngwuru 'didanu. Ngwüji ngwanni ngwugwuja 'didanung, ngwatiny geraji läni.”

³⁸ A Bilatij ci, “Yiru ange yanni yiru 'didanu?” Yi'ral ye giyee, ngwü'tüdä mana ngwuci Ngwüyäwüd nu, “Äny gwa'ti mbojaja guru nggee yi'ral nono yere yadi nyi gu gekaji. ³⁹ A be yiru gidimürä dalu Giyi'rinyinä yidi Dambdani ndi ari äny gwata je gwä'däcä dijälü de'te pu gididlä danni dīminängä nda je gwä'däcälü.

A be gwenene, ngaa liminä nda je gwä'däcä yärüngälü, nga je gwä'däcä 'Delenyalu didi Ngwüyäwüde?' "

⁴⁰ Aar ürri dula 'dar aar ari, "Bäri, aa'ti gwa ang gwä'dädälü! Gwä'däci nje Barabajingalu!" (Barabaj gwünyürtijä ngwelenyanu ngwuru du'ram.)

19

A Ngwüyäwüd 'tüyü ngwuja'ri aar 'rinye Yicung

¹ A deleny dani Bilatij ape Yicung aar pi lalal le. ² A gwa'tulu kwoy ngwügä dir'ta aar je giki Yicung ki'ra. Aar ape direda duri aar ülläci. ³ Aar elada o're elada mana aar picälü yora ye aar ari, "Agannar delenya didi Ngwüyäwüd?" Aar pi ngwäyänü.

⁴ O're mana a deleny dani Bilatij 'tüdä ngwuci Ngwüyäwüd nu, "Äny gwada je 'tücä ngindeng nga je enggaci ndi ari gwa'ti nyi mbojaja yi'ral nono yere yanni yadi nyi gu gekaji." ⁵ Anni ma aar 'tüyä Yicung gwugenna ngwügä ki'ra na direda duri, a je deleny dani Bilatij ci, "Ngingde gwuru nggwee!"

⁶ No, anni ma ngwur'dal ngwanni ngwuru ngweleny na ngwangida ngwegen engga, aar ürri dula ari, "Pädi kü'ri! Pädi kü'ri!" A je be Bilatij ci, "Apar nga nga ngaa pä kü'ri. Äny gwa'ti nyi mbojaja yi'ral nono yere yadi nyi gu gekaji." ⁷ A Ngwüyäwüd mi'rinalü ndar aar ari, "Änyängä läti yobo yäri a yobo yaru nu ngingde gwa ayi. Ndi ari ngingde gwuca

ligo'ro lüngün gwuru Giji gidi Ngwaalu.” ⁸ Anni ma gu Bilatij 'dingini ngwuja'ri ngwee no, a yedeny itani. ⁹ Ngwo're gidrü ngwu'dun ngwudi yeleny ngwotaci Yicungalu ngwuci, “Nga gwindi ne gwe?” A Yicu gwugwundi ngwu'ti ondaca. ¹⁰ A Bilatij ci, “Nga gwu'donya ndiny ondaci?” Ngwuci, “Nga gwa'ti lingidi ndi ari any gwati yelenya ndi ang gatalu nyi ati yelenya ndi ang pa kü're?”

¹¹ A be Yicu ci, “Nga gwa'ti gwaadi ati yelenya yere a'tur 'dünggüny adinari aar je 'ti atadi kerala. A gu no, gwanni gwapeny aar nyi atada ngang, gwuru gwanni gwarrä yi'ral yanni yikana.”

Aar obalu ndi ari a Yicu ayi

¹² 'Tu'tu kaji nggoo, ati Bilatij mini ndi gata Yicungalu, a be Ngwüyawüd 'donya aar ürri dula aar ci, “Manari nga gwuma gatu guralu nggee ngwele, nga gwa'tüdi dimaad didi Gayijar deleny didi Rumang. Ndi ari gwere gwanni gwaru gwuru deleny, gwuru güwän gidi Gayijar deleny didi Rumang.”

¹³ Anni ma Bilatij 'dingini ngwuja'ri ngwee, ngwütüya Yicung poor, ngwujalu gididu'rala didi yeleny ngwaalu ngwucaar je ngwur'da ngwujalu mi'der a ngwani, “Jäbätä” Yibriyängä. ¹⁴ Komon nggoo giru gidi Ja'rimani gwudi Ngwüyawüd giyomon yidi Yi'rinyinä yidi Dambdani lingen le lidünälä.

A Bilatij ci Ngwüyawüd “Deleny dalu diru ndee.” ¹⁵ Aar be 'donya aar ürri dula aar ari, “Apa! Apa! Pädi kü'ri.” A je Bilatij otacalu, “I a

je 'rinyiji delenya dalu?" A ngwur'dal ngwanni ngwuru ngweleny ci, "Änyängä la'ti äti delenya dere, deleny däri dani Gayijar diru 'dogo de'te pu didi Rumang." ¹⁶ Gwodanalü a je Bilatij ätäädä Yicung nunnu aar pä kü'ri.

Aar pä Yicung kü'rälä gimamindanu

(Mätä 27.32-44; Murkuj 15.21-32; Luka 23.26-43)

¹⁷ No a gwu'tulu ape Yicung ngwüpini güü'ri güngün aar ele ngwaalu ngwani guya gidi gi'ra gidi diji, (aar ani Jüljüjä Yibrüyängä). ¹⁸ Ngeneno aar gu pä kü'rälä ngwu'raminga le rom. De'te aar päädä kuyala gidi gängir na de'te kuyala gidi gaama. Aar be pä ngindeng gidiliganu.

¹⁹ A Bilatij ulli ngwuja'ri ngwuje mi'ra kü'ri ngwaru nu, YICU GWUDI NAJRANG DELENY DIDI NGWÜYÄWÜD. ²⁰ Ngwüyäwüd ngwonyadu aar uli ngwuja'ri ngwee ngwüllinä ngwullaar je Yibrüyängä, a Lätiniyängä na Yigirigiyängä. Ndi ari ngwaalu ngwanni ngwüpädäär gu Yicu kü'ri, ngwa'ti olanu kündär. ²¹ A be ngwur'dal ngwanni ngwuru ngweleny 'donya aar ci Bilatijing, "Nga 'ti ulla, 'Deleny didi Ngwüyäwüd,' A be ndi ari gur nggee giru garu giru deleny didi Ngwüyäwüd."

²² A je Bilatij ci, "Yanni yiminje ulli, yiminje ulli."

²³ Anni ma gwu'tulunga pä Yicung kü'ri, aar ape ngwureda ngwüngün aar je ge'te gu'ranu kwo'rongo ati diji ape gu'ru ge'te ngwube jalu didi ngwanguinu düg'rinä laranu le'te pu 'tu'tu ki'ra 'di ngwobani koralu. ²⁴ Aar ape aar ari,

“Aa'ti da ar diritanu. Gäbicär ar gatu yi'ru yärü gwuru gwanni gwadi ape.”

Ngwuja'ri ngwee ngwuju nunnu yanni yüllinä gwerre kitabanu gidi Ngwaalu, aar mbuti ndi ari, “Lapu ngwureda ngwüny aar je genatanu aar gatu yi'ru ngwured ngwüny.” No yiru giyee yanni yärrü je gwu'tulu.

²⁵ A nanni gwudi Yicu düni gito gito ngwaalu ngwanni ngwüpädäär gu Yicung kü'ri na gwenggen gwudi Märiyäm gwuru gera na Märiyäm gwuru daw didi gur gani Kelobaj na Märiyäm gwani Mäjädäliyä. ²⁶ Anni ma Yicu engga nanning gwüngün na doo'ra düngün dannu dating änni didünäcälü, ngwuci nanning gwüngün gwani Märiyäm, “Gwani daw, gji gunga giru nggoo.” ²⁷ Na ngwuci do'ra düngün ndoo, “Nanni gwunga gwuru nggwoo.” 'Tu'tu kaji nggoo a doo'ra ndoo ape nggwe ele 'dunu 'dünggüngün.

Yi'rany yidi Yicu

(Mätä 27.45–56; Murkuj 15.33–41; Luka 23.44–49)

²⁸ Anni ma ji a Yicu engga ndi ari yi'ral giyee 'dar yima ärrüni nunnu aar mbuti yanni yüllinä kitabanu ganni gu'rin, ngwari, “Ngwädä ngwütiny.” ²⁹ Diti de'te diju ngeno donyadu di'ricala dula. Aar gu irtiyi libä, aar gekaji gidirula didi didirun aar gi'tiji ngwulem nunnu ngwüyi. ³⁰ Anni mung je drü, a Yicu ari, “Yima mbuti.” Ngwuja'ri ngwe ngwee, ngwümi'ri gi'ra ge a ligi'rim 'tü.

³¹ Gomon giru gidi Ja'rimani gidi Ngwüyävüd nунnu dilu danu ndoo, gomон gadi ru ganni giru Kwo'ra tä'r'il gini. La'ti minä ngwangina ngwudi ngwüji ngwayu aar ji giyü'ralä gomон nggee giru Kwo'ra tä'r'il. Aar ci Bilatijing aar je pi yoranu yegen aar ayi puprang aar je ülläjälü. ³² No, a gwu'tulu ila ngwüpi yoranu yidi gur gidi gwerre gwerreng ganni gipädäär je kü'ri Yicunga le, o're aar je pänü yidi gur nggoo gi'ter. ³³ A be anni ma aar ila ndi Yicu, aar mbuji gwuma ayi, aar 'ti kiya yora yüngün. ³⁴ A be manni gwu'tulu gwe'te dugi giiri ge kimeranu a yin bälädälü na yaw kimeranu. ³⁵ Gwanni gwänggädi yi'ral giyee, gwuru gwondaja ngwuja'ri ngwee a ngwuja'ri ngwüngün ngwäti ngwäyanü. Nginde gwülingidi ndi ari nginde gwati ondaji ngwuja'ri ngwäti ngwäyanü, ngwube ondaji ngwuja'ri ngwee nунnu ngaa änni. ³⁶ Yi'ral giyee yärrinä nунnu a ngwuja'ri ngwaru ngwe gitab äti ngwäyanü ndi ari, "Guya gere güngün ga'ti ga aar kiyi." ³⁷ A ngwe'te mana 'ter ngwaru, "Gwa ji gwa aar ombaji gwanni gwudugaar."

Gatidi gwudi Yicu

(Mätä 27.57–61; Murkuj 15.42–47; Luka 23.50–56)

³⁸ Gwodanalü, a gur ge'te ila gani Yüjib gati ji kündär gani Rama, ngwotaci Bilatijingalu ngwangina ngwe ngwudi Yicu. Kaji nggoo Yüjib nggwee gwuru doo'ra didi Yicu yu'rimi. Ndi ari gwiti yedeny Ngwüyävüd. Ngwapa ngwuja'ri

gideleny dani Bilatij ngwila ngwape ngwangina ngwudi Yicu ndi gwu'tulu ngwe ele. ³⁹ Lindi Nīkidīmūj gwe gwanni gwelaca Yicung gomon ge'te gwerre dilu de a Nīkidīmūj apana ngwu-uwa ngwülāgānānū gūndīl ge ngwa ru rotela 'dī kwo'ra tā'rīl na tudini (75). ⁴⁰ A Ngindenga rom ape ngwangina ngwudi Yicu aar je bruti ngwu-uwa ngwe aar je pä direda nono diru lari. Ngwüyāwūd ngwati gu ape dīmūrā didi gatidi. ⁴¹ Ngwaalu ngwanni ngwüpādäär gu Yicu kü'rī, daarti diju gu dāti dimomo dīpīdäär diyang da'ti aar gu gāti dijānū dere a'tur. ⁴² Ndi ari gomon giru nggoo gidi Ja'rimani gidi Ngwüyāwūd, na anni ju dimomo gito gito, aar gu gatu Yicung ngeno.

20

Dimomo dundanu

(Mātā 28.1-8; Murkuj 16.1-8; Luka 24.1-12)

¹ Gomon ganni giru gi'ra giyomon Kwo'ra tā'rīl, ngwaalu ngwalu tūmūn tūmūn, a Māriyām gwani Mājīdāliyā 'dī'rī ngwele gidimomalu ngwumbuji ndi ari dī'rīmūn kiy gidi dimomo dima ābrānālū mbūny. ² No a nginde kwodalū ngwugwalajanu ngwila ndi Jamaan gwani Butruj doo'ra de dannī dati Yicu āmnī ngwuje ci, “Ngwūjū ngwuma ape Delenya gidimomanu da'ti nyi de līngīdī ngwaalinga dima aar ge'te ne!”

³ No Butruj na doo'ra ndoo di'ter 'dī'rī aar ele gidimomalu ndi aar ombaja yi'ral giyee.

⁴ Aar be gwalajanu ngindenga rom a gur nggoo gīndār Butruj gwe, dalmacani ngwugatani

Butrujing 'di ngwombani gwerre gwerre gidimomalalu. ⁵ Ngwüllänü ngwombajidalu gidimomanu ngwenggada direda diru lari dipädäär Yicung nono dijalu ngwu'ti be ändi. ⁶ A be Jamaan gwani Butruj gwuja gwodan anni mung obana, ngwäni gidimomanu ngwengga ngwureda ⁷ na dired didi gatidi na 'to dannu dipädäär gi'ra nono, dipänidälü ngwügi'tinälü 'ter ngwured ngwoo. ⁸ Gwodanalü a doo'ra äni 'to ndoo dele dobana gidimomalalu gwerre gwerre. Ngwengga yi'ral giyee ngwämnü. ⁹ (Ngindenga kaji nggoo la'ti gu na lingidi ngwuja'ri ngwudi gitab ndi ari Yicu gwadi 'di'ri giyi'ranyanu.)

¹⁰ A ngwoo'ra ngwo kwodalü aar o're 'dunu 'denggen.

A Yicu 'tädälü a Märüyäm gwani Mäjidäliyä engga

(Mätä 28.9-10; Murkuj 16.9-11)

¹¹ A be Märüyäm jina ndi dünädälä poor gidimomalalu ngwuji ndi ari. Anni mung ji ndi ari, ngwüllänü gwadi ombajidi gidimonanu, ¹² ngwenggada yi'rrä rom yigenna ngwureda ngwubidu pupu'rul yijalu ngwaalu ngwanni ngwügätäär gu Yicung. Ge'te jada ki'ra na ge'te jada giyora.

¹³ Aar otacalu aar ci, "Gwani daw, a gwarra ma ang ari?"

Ngwuje ci, "Lima ape Delenya düny, a gwa'ti nyi gwe lingidi ngwaalinga gwuma aar ge'te ne."

¹⁴ Ngwuja'ri ngwe ngwee, nggwurlalu ngwengga Yicung gwüdünü ngenone, ngwu'ti be lingidi ndi ari Yicu gwuru.

15 A Yicu ci, “Daw ndee, nga gwarra ma ang ari? Yärü gwuru gwüminängä?”

Ngwuji ndi ari diji diru didi daarti ndoo, ngwuci, “Gwani doorta, manari gwuma ang ape, enggaciny gwe ngwaalinga ngwanni gwuma gu ge'te nyi ape.”

16 A Yicu ci, “Märiyäm.”

Ngwugwurla nono ngwurnidi gwelleny Yärmiyängä ngwuci, “Gwani Doorta düny!”*

17 A Yicu ci, “Nyi 'ti akana nono. Ndi ari äny gwa'tina indī ndi Papa gwüny. O'ra manni ang ele ngwänggäri nga je ci, 'Äny nggwadi o're ndi Papa gwüny na Papa gwalu, nyi o're Ngwaalu ngwüny na Ngwaalu ngwalu.’ ”

18 A Märiyäm gwani Mäjidäliyä ape ngwuja'ri ngwuje äpiji ngwo'ra ngwudi Yicu, ngwuje ci, “Äny gwuma enggada Delenya!” Ngwuje ondaci ngwuja'ri ngwucung ngwe.

A Yicu 'täcä ngwo'ralu ngwüngün

(Mätä 28.16-20; Murkuj 16.14-18; Luka 24.36-49)

19 Gomon nggoo giru gi'ra giyomon Kwo'ra tä'rīl digera de, anni ma ngwoo'ra ngwudi Yicu o'rajidalu gwüpäng, aar längitini gidrü yedenyo ngweleny ngwudi Ngwüyäwüd. A Yicu ila ngwuje aganni ngwüdüni gidiliganu 'degegen. Ngwuje aganni ngwuje ci, “A adatalu ji 'danggalu!”

20 Anni mung je gu ci no, ngwuje enggaci yubu'ru yidi ngwümmä ngwuy na kimere. Anni ma

* **20:16** 20.16 Ngwuja'ri ngwee Yärmiyängä ngwari Räbbüni.

ngwoo'ra ngwudi Yicu engga Yicung, a je jayanu apani.

²¹ A je Yicu aganni mana ngwuje ci, “A adatalu ji 'danggalu! Anaku ükäjäriñy gu Papa nggwa je ükäji 'to.” ²² Ngwuja'ri ngwe ngwee, ngwuje büdä nono düwä de ngwuje ci, “Apar Ligi'rämä lanni Liju'ru. ²³ Ma aang düdäniji dijänü dere ndi ape gwüngün gwanni gwuki, da aar düdänijänü, ma aang 'ti düdänijänü, da'ti da aar düdänijänü.”

A Yicunga mbudi Tumaj gwe

²⁴ A Tumaj gwanni gwuru Dänggöl gwuru ngwo'ranu ngwudi Yicu ngwoo 'di na rom (12) gwa'ti aar ju ngwoo'ra ngwe ngwudi Yicu gaji ganni gindi ge Yicu. ²⁵ A be ngwoo'ra ngwoko ngwoo ondaci aar ci, “Änyängä länggädi Delenya.”

Ngwuje be ci, “Minyi 'ti änggädi yubu'ru yidi mijamir ngwuy ngwüngün nyi ge'te gomon güny ngwaalu ngwanni ngwüpädäär gu mijamir na nyi ge'te guy güny kimere ganni gidugaar gu, ya'ti yinje änni.”

²⁶ A gomon gi'ter giyomon kwo'ra tä'röl, o're a ngwoo'ra ngwudi Yicu ji ndi o'rajidalu ngwu'dun ngwe'te ngwe'te aar ji Tumajinga le ngwängir ngwülängitinä. A be Yicu ila ngwüdünälä gidiliganu 'denggen ngwuje aganni ngwuje ci, “A adatalu ji 'danggalu.” ²⁷ Ngwube ci Tumajing, “Ge'ta guy gunga ngene, änggädi ngwuy ngwüny dingada guy gunga kimere güny. Gäbici ümimängänü nga änni.”

²⁸ A Tumaj ci, “Gwani Deleny düny na Ngwaalu ngwüny.”

²⁹ A Yicu ci, “Nunnu a gwuminy engga nga be ämni 'dünggüny. Lonjacaar je lanni la'ti nyi änggädi, aar be ämni 'dünggüny.”

³⁰ A Yicu ärrä yi'remna yidi yiima yonyadanu ngwäyänü ngwudi ngwoo'ra ngwüngün, ya'ti üllinä kitabanu nggee. ³¹ A be giyee yüllinä nunnu ngaa ämni ndi ari Yicu gwuru gwanni Gwubrutar yelenya, gwuru Giji gidi Ngwaalu na ämni gwe 'dünggüngün, ngaa la mbuji miding gwudi gwur'taling ngwüriny ngwe ngwüngün.

21

A Yicu 'täcä ngwo'ralu ngwoko ngwüngün

¹ O're mana a Yicu 'täcä ngwo'ralu ngwüngün gito gito giyaw yani Täbiriyä. Yi'ral giyee yiju no, ² Butruj gwani Jamaan na Tumaj (gwuru Dänggöl) na Nataniyal gwanni gwati ji ngwaalu ngwani Kana Jälil, na yiji yidi Jäbädi rom, na ngwoo'ra mana rom, ngindenga 'dar liju gwüpäng. ³ A Jamaan gwani Butruj 'di'ri ngwuje ci, “Äny gwadi ele ndi umma ngwuuma.”

Aar ci, “Ar ele gwüpäng.” Aar 'tü ar ülli gibälükänü aar 'ti mäti gonyalu gere dilunga ndoo.

⁴ 'Tu'tu dilu danu, a Yicu ele ngwüdünä kimämü, aa'ti ngwoo'ra ngwüngün lingidi ndi ari gwuru. ⁵ Ngwuje urnidi ngwuje ci, “Lani ngwumaad ngwüny, ngaa la'ti mäti ngwuumalu ngwere?”

Aar ci, “Bäri.”

⁶ Ngwuje be ci, “Gätädär ngwü'dibä kuyala gidi gaama gidi bälükä ngwa je be mbuja ngwoko.” Anni ma aar gatu ngwü'dibä, a ngwuum i'däti ngwonyadu 'di a je ngwü'dibä näci ndi aar je oda.

⁷ A doo'ra dannu dati Yicu änni ci Butrujing, “Deleny diru!” Anni ma gu Jamaan gwani Butruj 'dingini ngindeng no ndi ari, “Deleny diru,” ngwape direda düngün ngwüpäni nono (ndi ari gwujalu ngwanginu ngwanu) ngwumi'ri giyaw. ⁸ A ngwoo'ra ngwoko gwujani bälükä gwe aar oda ngwuuma ngwü'dibä ngwe ngwonyadu ndi ari la'ti ola ngwaalinganu kimämü gito gito ngwaru bränü küü'ri tudini (100). ⁹ Anni ma aar 'tüdä kimämü, aar engga ligä liru yirang limüjinä liju gu ngwuumala a yon ji.

¹⁰ A je Yicu ci, “Ilar ngwuum ngwe ngwoko ngwanni ngwuma je umma gwenene!”

¹¹ A Jamaan gwani Butruj allu gibälükälä ngwülläjä ngwü'dibälü kimämü. Ngwü'dibä ngwonyadu ngwuumanu ngwuru küü'ri tudini na 'di tudini tä'räl (153). Ngwuum ngwe ngwee ngwonyadu no, aar 'ti ü'ri'tiyä ngwü'dibänü. ¹² A je Yicu ci, “Ilar ang eny.” Aa'ti gwere ngwoo'ranu ngwüngün ädinä ndi otacalu ndi ari, “Nga gwani yärü?” Ngindenga lilingidi ndi ari nginde gwuru gwani Deleny. ¹³ A Yicu ila ngwape yona ngwuje ätädä ngwuje ätädä 'to ngwuum. ¹⁴ Ngwuja'ri ngwee ngwuru ngwanni ngwuru yomonalu tä'räl (3) a ye Yicu 'täcä ngwo'ralu ngwüngün anaku ma gu Ngwaalu 'di'riyälü giyi'ranyanu.

A Yicu iye Butrujingu

¹⁵ Anni ma aar medaji enying, a Yicu ci Butrujing, “Gwani Jamaan giji gidi Yuna, nga gwämnäniny 'didanu ngindenga gilee?”

A Butruj ci, “Yäy gwani Deleny, nga gwülingidi ndi ari äny gwämnängä.”

A Yicu ci, “Iya ngwangala ngwüny.”

¹⁶ O're a Yicu ci, “Gwani Jamaan giji gidi Yuna, nga gwämniny 'didano?”

Ngwuci, “Yäy gwani Deleny, nga gwülingidi ndi ari äny gwämnängä.”

A Yicu ci, “Ombaja ngwangala ngwüny.”

¹⁷ Ngwo're mana gomonanu 'tä'räl ngwuci, “Gwani Jamaan giji gidi Yuna, nga gwämninye?”

A Butruj ümi ligoranu ndi ari gwuma Yicu otacalu yomonanu tä'räl ndi ari, “Nga gwämninye?” Ngwuci, “Gwani Deleny, nga gwülingidi yi'ralalu 'dar. Nga gwülingidi ndi ari äny gwämnängä.”

A Yicu ci, “Iya ngwangala ngwüny. ¹⁸ Nggwa ang ondaci 'didanu ndi ari, Ma ang 'di'rälü gwuru damal, nga gwati genne gwu'ren nga ele ngwaalu ngwaru ngwe ligor lunga. Ma be ru dimäyän, nga gwati gwalli guyanu aar ang diji giki di'ter aar ang okta ngwaalu ngwa'ti je ligor lunga minä nda gu ele.” ¹⁹ Yicu gwondaja ngwuja'ri ngwee nunnu ngwinggidi yi'rany yanni yadi je Butruj ayi ngwuye näji Ngwaalinga. Ngwube ci, “Gwujaniny!”

²⁰ Anni ma Butruj gwurlalu ngwengga gilo liguwjana je doo'ra danni dati Yicu änni. (Doo'ra diru ndee danni dändrädä Yicung nono gwerre gaji ganni gijaar ge ndi eny digera de. Ngwuci, “Gwani Deleny, yärü gwuru gwanni gwada gwe

gwurlanu?") ²¹ Anni ma Butruj engga, ngwutalu ngwari, "Gwani Deleny nda mine nginde?"

²² A Yicu ci, "Manari gwümininy nding jalu gwumidu 'di nyi o'ra, nga gwäti gu ange? Gwu-janiny nga."

²³ A ngwuja'ri ngwee badalu ngwengganu 'dar ndi ari doo'ra ndoo da'ti da ayi. A be Yicu gwa'ti aru nginde gwa'ti gwa ayi. Gwaru 'dogo, "Manari gwümininy nding jalu 'di nyi o'ra, nga gwäti gu ange?"

²⁴ Doo'ra ndoo diru ndee dondaja ngwuja'ri ngwee ngwuru dannu dullu je. A lilingidi ndi ari ngwuja'ri ngwüngün gwäti ngwäyänü.

²⁵ Yi'ral yi'ter yonyadu yärrü je Yicu 'to. Adinari yullaar je 'dar, ngwaalu ngwa'ti ngwadi ji gididlä ngwudi ape yitab yanni yaadi üllini.

Laro Bible (Bible)
Laro NT

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Laro)

Contributor: ECS Diocese of Khartoum Translation Department

This text box needs to have content for PT9 to upload is to the DBL.
All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

80c639f7-4569-5ffa-a77d-5df4c223631f